

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БЕРІДЗЕ ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА

УДК: 334.716:005.21-047.36

**МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Запоріжжя – 2020

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Робота виконана на кафедрі економічної кібернетики Криворізького факультету Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Череп Алла Василівна,
Запорізький національний університет,
декан економічного факультету.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Андрушків Богдан Миколайович,
Тернопільський національний технічний
університет імені Івана Пулюя, завідувач
кафедри управління інноваційною діяльністю
та сферою послуг;

доктор економічних наук, професор
Васильєва Тетяна Анатоліївна,
Сумський державний університет, директор
Навчально-наукового інституту фінансів,
економіки та менеджменту імені Олега
Балацького;

доктор економічних наук, професор
Нижник Віктор Михайлович,
Хмельницький національний університет,
проректор з науково-педагогічної роботи.

Захист дисертації відбудеться “29” вересня 2020 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.08 у Запорізькому національному університеті Міністерства освіти і науки України за адресою: 69063, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 74, корп. 5, ауд. 326.

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66-а, корп. 2.

Автореферат розісланий “27” серпня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ю.О. Швець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах насиченості сучасного інформаційного простору, необхідності оброблення значних масивів інформації, якими потрібно користуватися в режимі реального часу, інтеграції українських підприємств у світову ринкову економіку, існує потреба впровадження в систему управління підприємствами глибоких економіко-аналітичних досліджень з метою одержання необхідного розвитку господарських процесів. В умовах конкуренції реалізація цих завдань вимагає від підприємств ефективної роботи та зумовлює необхідність використання моніторингу, що дозволить здійснювати синтез аналізу даних і управлінських дій.

Одним із інструментів отримання релевантної інформації, здійснення на її основі аналізу та прогнозу щодо важливих сфер діяльності підприємства є система моніторингу, яка створена шляхом використання інформаційних технологій, призначених сформулювати ґрунтовне інформаційно-аналітичне забезпечення процесів стратегічного управління підприємством.

На сучасному етапі при всій різноманітності та доступності інформації існують проблеми з її збиранням, зберіганням, обробленням.

Перед підприємством постає багато питань, пов'язаних із забезпеченням ефективного стратегічного управління. Значний внесок у розвиток наукових підходів до вдосконалення процесів моніторингу діяльності підприємства в стратегічному управлінні зробили вітчизняні і закордонні автори, такі як: Б. Андрушків, І. Ансофф, А. Антонюк, Д. Бабміндра, І. Балабанов, Клаус Беєрман, М. Бондарчук, Т. Васильєва, В. Вітлінський, І. Герчикова, Джей Р. Гелбрейт, О. Гончар, І. Грозний, Н. Гуржій, Н. Данилочкіна, Роберт Г. Еклс, В. Забродський, О. Зборовська, М. Іванов, О. Кендюхов, М. Кизим, Т. Клебанова, Б. Мільнер, В. Міщенко, Т. Мостенська, В. Нижник, О. Пономаренко, Т. Скоун, А. Тон Хайнен, А. Череп, А. Шеремет, З. Шершньова та ін.

Незважаючи на велику кількість науково-практичних досліджень, залишається недостатньо вирішена проблема розроблення методологічних засад моніторингу діяльності підприємства та практичних рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління. Моніторинг у системі стратегічного управління характеризується здійсненням всебічного аналізу діяльності підприємства протягом встановленого періоду часу і забезпечує планомірне досягнення стратегічних цілей, коригує стратегічні плани розвитку підприємства в періоди збурень внутрішнього і зовнішнього середовища.

Недостатня розробленість методологічних засад організації та проведення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління зумовила тему наукового дослідження, його цілі й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт кафедри автоматизованих електромеханічних систем в промисловості та транспорті ДВНЗ “Криворізький національний університет” за темами: “Розроблення комплексу заходів по енергозбереженню на підприємствах залізорудної промисловості” (номер держаної реєстрації 0114U003457), де

автором розроблено метод із нормування питомих витрат енергетичних ресурсів на підприємствах залізорудної промисловості, “Розроблення енергозберігаючих заходів на підприємствах гірничодобувної промисловості” (номер держаної реєстрації 0115U003150), де автором визначено енергозберігаючі заходи для кожного окремого підприємства гірничорудного комплексу Криворізького регіону (довідка про впровадження № 198 від 19.11.2019 р.); у межах науково-дослідної роботи кафедри статистики ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” за темами: “Методологія статистичного дослідження економічного розвитку і конкурентоспроможності країни в умовах трансформаційної економіки” (номер державної реєстрації 0106U004339), у межах якої автором визначено однорідні групи підприємств, “Методологічні засади статистичного дослідження економіки України в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку” (номер державної реєстрації 0111U007429), де автором розроблено стратегії розвитку підприємств (довідка про впровадження № 187 від 21.11.2019 р.).

Матеріали дисертації використані при розробленні науково-дослідної теми наукового журналу “Економіка і фінанси” (м. Дніпро) “Формування механізму ефективного регулювання та управління економічною діяльністю підприємства” (номер держаної реєстрації 0113U007514), де автором визначено напрями моніторингової діяльності (довідка про участь № 112 від 18.02.2017 р.), а також при розробці держбюджетної теми Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського “Інноваційний розвиток підприємств в умовах постіндустріальної трансформації економіки” (номер держаної реєстрації 0118U006409), у межах якої автором розроблено інструментарій механізму моніторингу інноваційної діяльності підприємства, що сприяло збиранню, зберіганню і поширенню інформації про бізнес-підсистеми (довідка про впровадження № 24 від 23.10.2019 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є розроблення методологічних засад моніторингу діяльності підприємства та рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління з метою прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень.

Поставлена мета передбачає вирішення таких *завдань* теоретичного, методологічного та практично-рекомендаційного характеру:

- удосконалити понятійний апарат моніторингу діяльності підприємства;
- удосконалити методичні підходи до формування суб’єктивно-активного моніторингу на засадах теорії виробничих систем;
- розробити методологію оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств з урахуванням механізму реалізації моніторингу в системі стратегічного управління;
- запропонувати методику організації руху економічної інформації на підприємствах на основі функціональної моделі;
- побудувати концептуальну модель системи моніторингу діяльності підприємства;
- запровадити вартісно-цільовий підхід до формування системи

моніторингу діяльності підприємства;

- розвинути методологічний підхід до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств;
- оцінити сучасний стан моніторингу діяльності підприємства з метою подальшого стратегічного управління;
- розширити методологічний підхід до оцінювання організаційної структури управління з позиції системності;
- удосконалити систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства на засадах використання функціонального, процесного, системного підходів;
- узагальнити методи економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств при розробці стратегії;
- запропонувати методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах екстраполяції та використання ідентифікації дискретних часових рядів;
- розширити систему формування моніторингу як інформаційно-аналітичної складової стратегічного управління;
- обґрунтувати аргументацію та вдосконалення системи заходів щодо забезпечення економіко-аналітичного оцінювання результатів реалізації стратегії розвитку підприємств гірничодобувної галузі, орієнтованих на високі, стабільні темпи зростання виробництва.

Об'єктом дослідження є моніторинг діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

Предметом дослідження є методологічні засади та практичний інструментарій моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи складають сукупність прийомів, принципів, загальнотеоретичних, спеціальних, міждисциплінарних методів наукового дослідження. Для досягнення встановленої мети та розв'язання визначених завдань використано наступні методи: *діалектичний метод наукового пізнання* – задля дослідження еволюційного розвитку системи стратегічного управління підприємством (підрозділ 1.1); *системний підхід* – щодо визначення місця і ролі моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління (підрозділ 1.2); *теорії виробничих систем, дослідження операцій* – при визначенні сутності управління підприємством з позиції теорії виробничих систем (підрозділ 1.3); *аналогій, порівняння* – для визначення сутності інформаційного забезпечення моніторингу в системі стратегічного управління підприємствами (підрозділи 2.1, 2.2); *функціональне моделювання* – щодо впровадження інформаційного забезпечення моніторингу діяльності підприємства до специфіки залізорудної промисловості (підрозділ 2.3); *системний та критичний аналіз* – при формуванні системи економіко-аналітичних показників та аналізі ефективності соціально-економічного розвитку підприємств (підрозділи 3.1, 4.1); *методи компаративного аналізу, методи функціонально-вартісного, економіко-статистичного аналізу, індексні методи* – для означення вартісно-цілових характеристик діяльності гірничорудних підприємств (підрозділи 3.2, 3.3, 4.2);

методи теорії графів – для формування системи економіко-аналітичних показників оцінювання організаційної структури управління (підрозділ 4.2); *економіко-математичне моделювання* – для розробки моделі оцінювання стратегії розвитку гірничорудного підприємства та формування управлінських рішень на гірничорудних підприємствах (підрозділи 4.2, 4.3, 5.1, 5.2); *метод дедуції* – для формування рекомендацій щодо управлінських рішень і висновків (підрозділ 5.3); *морфологічний аналіз* – для уточнення понятійно-категорійного апарату за проблемою; *графічний* – для наочного подання теоретичного і методичного матеріалу дисертації (усі розділи дисертації).

Інформативною базою дослідження є офіційні документи Державної служби статистики, різних державних і урядових органів, що відображають і регламентують аспекти організаційної системи управління, у рамках збирання, оброблення й подання інформації; законодавчі й нормативні акти, офіційні документи різних державних і урядових органів, що регулюють корпоративні відносини на території України; первинні документи різних промислових структур; матеріали наукових конференцій і семінарів; ресурси глобальної інформаційної системи Інтернет; наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі економічної теорії й практики, присвячені проблемам управління виробничою діяльністю підприємства; результати власних напрацювань, дослідження, пов'язані з теорією інформації. Економічні розрахунки виконані із застосуванням сучасних методик і комп'ютерних технологій обробки статистичних матеріалів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розв'язанні важливої науково-практичної проблеми – розроблення концептуальних засад і відповідного інструментарію моніторингу діяльності підприємства як надійної інформаційно-аналітичної бази щодо обґрунтування управлінських рішень у системі стратегічного управління. У дисертації запропоновано нові методологічні та практичні засади формування і здійснення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

Найсуттєвіші результати дослідження, які містять наукову новизну, полягають у наступному:

вперше:

– побудовано концептуальну модель системи моніторингу діяльності підприємства для забезпечення дієвого стратегічного управління, яка враховує та комплексно інтегрує такі явища, як: процес безперервного спостереження виробничої діяльності підприємств з позиції системності; дослідження явищ і подій щодо виробничої діяльності; формування інформаційної бази управління; контроль за ходом і характером змін виконання стратегічних планів; оцінювання відхилень фактичних значень показників діяльності підприємства від значень цільових показників стратегічного розвитку на основі системи критеріїв (еталонів), забезпечуючи вдосконалення систем підтримки управлінських рішень при реалізації економічної політики підприємства;

– розроблено методологію оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств з урахуванням механізму реалізації моніторингу в системі стратегічного управління, що відповідає результативності управління і економічної стійкості підприємства; сприяє формуванню моделей їх стратегічного розвитку на засадах системного підходу,

що дозволить розширити використання методів економіко-математичного аналізу та оцінювання стану підприємств із урахуванням відтворення виробничих ресурсів підприємства, сформувавши відповідний економічний інструментарій задля здійснення діагностики і прогнозування стратегічного розвитку підприємств;

- запроваджено вартісно-цільовий підхід до формування системи моніторингу діяльності підприємства, який ґрунтується на показниках, що характеризують економічну діяльність підприємства і дає змогу оцінити вплив внутрішніх і зовнішніх збурень на його стан з метою створення якісного інформаційно-аналітичного забезпечення управління підприємством;

- розроблено методіку організації руху економічної інформації на підприємствах гірничодобувної промисловості Криворізького регіону на основі функціональної моделі, яка враховує особливості інформаційно-аналітичної системи гірничорудних підприємств і дозволяє визначити її взаємозв'язок із внутрішніми та зовнішніми інформаційними потоками виробничої системи, що сприятиме ефективному використанню ресурсів, систематизації підходів до розбудови моніторингу гірничорудних підприємств;

- запропоновано методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах екстраполяції та використання ідентифікації дискретних часових рядів, що дозволило визначити прогнозні значення чинників впливу на конкурентну позицію підприємства задля прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень;

удосконалено:

- понятійний апарат моніторингу діяльності підприємства як процесу безперервного спостереження виробничої діяльності гірничорудних підприємств з позиції системності; дослідження явищ і подій щодо виробничої діяльності; формування інформаційної бази управління; контроль за ходом і характером виконання стратегічних планів; оцінювання змін у діяльності підприємства на основі системи критеріїв (еталонів); сприяє вдосконаленню системи підтримки управлінських рішень при реалізації економічної політики підприємства;

- методичні підходи до формування суб'єктивно-активного моніторингу щодо оцінювання стану підприємства, які, на відміну від існуючих, орієнтовані на розвиток інформаційно-аналітичної підтримки процесу прийняття стратегічних управлінських рішень, модифіковані відповідно до галузевих особливостей, враховують синергетичні ефекти, що дозволило визначити та врахувати специфіку досліджуваних процесів на підприємствах гірничорудного комплексу;

- методологічний підхід до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, який, на відміну від існуючих, враховує показники структурної трансформації виробництва, що сприяє визначенню ефективної ресурсовитратної структури діяльності і дає змогу врахувати найбільш впливові чинники формування пропорційності виробництва на підприємствах гірничодобувної галузі, з'ясувати ступінь впливу на неї інтенсивних та екстенсивних чинників;

– систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства, яка, на відміну від існуючих, враховує функціональний, процесний, системний підходи, що дозволяє комплексно визначити забезпечення несуперечливого, збалансованого, гармонійного розвитку виробничої системи та сприяє оцінюванню економічної стійкості; стабільності; мінливості; сталості гірничодобувних підприємств і визначає тенденції їх розвитку;

набули подальшого розвитку:

– система формування моніторингу, що є інформаційно-аналітичною складовою стратегічного управління і включає в себе формальну, змістовну та цільову інформацію, є відповідним інструментарієм щодо оцінювання економічного потенціалу гірничодобувних підприємств, що дає змогу здійснити систематизацію інформаційних ресурсів і консолідувати їх залежно від цілей і завдань моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління;

– методи економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, які, на відміну від існуючих, запропоновано як складові важелі управління (функціональний, процесний, системний підходи) при розробці стратегії, що забезпечують формування, вибір, обґрунтування та реалізацію стратегічного рішення на підприємстві, втілення яких дозволить охопити не тільки виробництво, але й користувачів інформації, які сприяють її збиранню, зберіганню і поширенню з метою забезпечення ефективного управлінського рішення;

– методологічний підхід до оцінювання організаційної структури управління з позиції системності, що є однією зі складових процесу прийняття ефективних управлінських рішень і містить систему економіко-аналітичних показників ефективності структурних зв'язків у самій організаційній структурі, враховує ступінь керованості організаційної структури управління, що дає змогу визначити синхронізацію структурних підрозділів у системі стратегічного управління підприємством;

– система заходів забезпечення стратегічного управління розвитком гірничорудних підприємств, яка, на відміну від існуючих, враховує технологічні етапи переробки і збагачення залізної руди, що відбуваються на різних виробничих комплексах, як єдине ціле, систему електронного документообігу, що дозволить оцінити ефективність управління завдяки простоті й прагматизму ІТ-рішень; подолати ізольованість бізнес-підрозділів; запобігти втратам доходів, зумовлених людськими помилками, втратам часу за рахунок використання електронного документообігу.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. Викладені в дисертаційній роботі наукові результати полягають у розробці концептуальних засад та відповідного інструментарію моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління підприємством. Положення дисертаційної роботи використані:

– Ukraine international chamber of commerce (Українська міжнародна торгова палата) під час оцінювання ринків залізорудної продукції щодо забезпечення потреб металургійних комбінатів України та Східної і

Центральної Європи у високоякісних залізорудних матеріалах, формування, оцінювання, порівняння варіантів вирішення стратегічних проблем щодо реалізації стратегічних цілей (довідка № 29 від 30.01.2019 р.);

– Академією гірничих наук України під час оцінювання стану та напряму розвитку діяльності гірничорудних підприємств та підприємств-партнерів споживачів залізорудної продукції (довідка № 143 від 03.01.2020 р.);

Результати дисертаційного дослідження впроваджено на ТОВ “ПРОМРЕМОНТІНВЕСТ” (довідка № 37 від 19.02.2018 р.); ПАТ “Криворізький залізорудний комбінат” (довідка № 004340 від 03.10.2018 р.); ПрАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат” (довідка № 1/19 від 01.03.2019 р.); ПрАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат” (довідка від 21.05.2019 р.); Асоціація “УКРРУДПРОМ” (довідка № УР-08/56 від 18.12.2019 р.).

Основні методологічні положення та результати дисертаційної роботи, що становлять наукову новизну, використовуються у навчальному процесі ДВНЗ “Криворізький національний університет” під час викладання дисциплін “Основи наукових досліджень”, “Системи моніторингу та ідентифікації параметрів промислових підприємств”, “Логістика на електротранспорті” (довідка № 198 від 19.11.2019 р.); ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана” при викладанні дисципліни “Статистичне забезпечення управління” (довідка № 187 від 21.11.2019 р.); Криворізького факультету Запорізького національного університету під час викладання дисциплін “Моделювання економічної динаміки”, “Інформаційні системи в менеджменті”, “Імітаційне моделювання”, “Статистика” (довідка № 84 від 24.12.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід щодо вирішення наукової проблеми впровадження моніторингу діяльності підприємства в систему стратегічного управління. Усі основні наукові положення, висновки та пропозиції, що винесені на захист, одержано автором самостійно. З наукових праць, виданих у співавторстві, використано тільки ті результати, які отримано автором особисто. Власний науковий внесок здобувача в наукові роботи, опубліковані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій за темою дисертації. У цій роботі матеріали і висновки кандидатської дисертації автора не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертації доповідались автором й отримали позитивну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, а саме: I Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми трансформаційної економіки” (м. Кривий Ріг, 22–23 квітня 2008 р.); II Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми трансформаційної економіки” (м. Кривий Ріг, 24–25 квітня 2009 р.); XIV Всеукраїнська науково-методична конференція “Проблеми економічної кібернетики” (м. Харків, 8–9 жовтня 2009 р.); VIII Міжнародна науково-практична конференція з нагоди Дня працівників статистики “Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи” (м. Київ, 6 грудня 2010 р.); III Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем” (м. Харків, 7–

9 квітня 2011 р.); I Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні соціально-економічні системи: тенденції розвитку” (м. Кривий Ріг, 12–14 травня 2011 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики” (м. Харків, 19–20 травня 2011 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем” (м. Харків, 9–10 квітня 2012 р.); II Міжнародна науково-практична конференція “Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління” (м. Судак, 1–3 червня 2012 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Методологічні засади статистичного дослідження економіки України в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку” (м. Київ, 21 вересня 2012 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції розвитку методології в статистиці, обліку та аналізі економічних процесів” (м. Дніпропетровськ, 26–27 квітня 2013 р.); 20th Ukrainian-polish-slovak scientific seminar “The role of statistics in the modern economy model development” (м. Київ, 5–7 листопада 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Економіка, управління, фінанси: теорія і практика” (м. Ужгород, 17–18 жовтня 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Ефективна економіка та менеджмент: теорія і практика” (м. Дніпропетровськ, 14–15 листопада 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Соціально-економічний розвиток країн: досвід та перспективи” (м. Львів, 30–31 листопада 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії” (м. Київ, 24–25 квітня 2015 р.); II Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні соціально-економічні системи: тенденції розвитку” (м. Кривий Ріг, 12–14 травня 2016 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації” (м. Запоріжжя, 30–31 березня 2017 р.); IV International Scientific and Practical Conference “Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions” (м. Дубаї, ОАЕ, 30 вересня, 2017 р.); Збірник матеріалів “Виїзний науково-практичний семінар” (м. Ірпінь, 6–15 жовтня 2017 р.) та Міжнародна науково-практична інтернет-конференція “Трансформація фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності: реалії сьогодення та погляд у майбутнє” (м. Ірпінь, 30 жовтня 2017 р.); International Scientific Conference “Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise” (м. Ле Ман, Франція, 17 листопада 2017 р.); XV Міжнародна науково-практична конференція з нагоди Дня працівників статистики “Порівняльні статистичні дослідження розвитку соціально-економічних систем” (м. Київ, 5 грудня 2017 р.); VI Міжнародна науково-практична конференція “Сучасний політичний стан в Україні та розвиток статистики й обліку в умовах глобалізації, загострення енергетичних проблем” (м. Дніпро, 16–17 квітня 2018 р.); II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція “Соціально-економічні проблеми сучасності” (м. Маріуполь, 15 червня 2018 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція “Розвиток бізнес-аналітики, обліку та оподаткування в умовах глобалізації, загострення енергетичних проблем” (м. Дніпро, 11–12 квітня 2019 р.); 1st International Scientific Conference

“Knowledge management, economics and law” (м. Батумі, Грузія, 5–6 грудня 2019 р.).

Публікації. Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційної роботи опубліковано у 80 наукових працях, з них: 8 монографій, з них 1 одноосібна, 29 статей у наукових фахових виданнях України (20 статей у наукових фахових виданнях України, 9 статей у наукових фахових виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз (1 з них – у виданні наукометричної бази даних Scopus)), 5 статей у наукових періодичних виданнях інших держав, 7 статей в інших виданнях України, 26 тез доповідей за матеріалами конференцій, 5 навчальних посібників. Загальний обсяг публікацій становить 123,64 друк. арк. (особисто автору належить 76,53 друк. арк.).

Структура і обсяг дисертаційної роботи. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 511 сторінок. Дисертаційна робота містить 12 додатків – на 55 сторінках, список використаних джерел нараховує 416 найменувань – на 41 сторінці. Обсяг основного тексту дисертації становить 360 сторінок. Робота містить 45 таблиць та 72 рисунки (26 сторінок – таблиці і рисунки, які повністю займають площу сторінки).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету, завдання, об’єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено інформаційну базу та апробацію одержаних результатів.

У першому розділі – **“Моніторинг діяльності підприємства як об’єкт наукового дослідження”** – висвітлено еволюцію наукових поглядів представників різних економічних шкіл щодо методологічних підходів до організації та проведення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління; удосконалено понятійний апарат моніторингу діяльності підприємства, методичні підходи до формування суб’єктивно-активного моніторингу щодо оцінювання стану підприємства.

Досліджено завдання моніторингу діяльності підприємств щодо стратегічного управління: аналіз середовища; визначення місії і цілей; формування та вибір стратегії; реалізація стратегії; оцінювання і контроль виконання стратегії. Зазначено, що необхідною умовою щодо потреб ефективного управління діяльністю підприємства є забезпечення безпосередньої можливості виявити причини, їх типологізацію, ранжування за рівнем інтенсивності впливу і т. ін., а не лише констатувати наявність і величину змін економічного стану.

Критичний аналіз та узагальнення існуючих концептуальних підходів до визначення моніторингу в наукових дослідженнях провідних учених дозволив удосконалити понятійний апарат моніторингу діяльності підприємства та сформулювати авторський підхід щодо сутності моніторингу в стратегічному управлінні підприємством.

Моніторинг діяльності підприємства в системі стратегічного управління враховує та комплексно інтегрує: процес безперервного спостереження виробничої діяльності гірничорудних підприємств з позиції системності; дослідження явищ і подій щодо виробничої діяльності; формування інформаційної бази управління; контроль за ходом і характером виконання стратегічних планів; оцінювання змін у діяльності підприємства на основі системи критеріїв (еталонів); сприяє вдосконаленню системи підтримки управлінських рішень при реалізації економічної політики підприємства.

З'ясовано, що застосування моніторингу діяльності промислового підприємства в системі стратегічного управління обумовлена своєчасністю та достовірністю управлінської інформації, яка забезпечує підвищення ефективності, диверсифікованості та конкурентні переваги виробничої діяльності.

Доведено, що активна роль моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління обґрунтована і пов'язана з необхідністю врахування внутрішніх і зовнішніх збурень, що дало підстави дійти висновку щодо існуючого взаємозв'язку між розвитком теорії виробничих систем та процесами формування моніторингу діяльності підприємства. Застосування вище зазначеного зв'язку в процесі продукування системи стратегічного управління дозволили удосконалити методичні підходи до формування суб'єктивно-активного моніторингу діяльності підприємства на засадах теорії виробничих систем, яка враховує активні елементи управління в процесі прийняття управлінських рішень. Практика застосування теорії виробничих систем безпосередньо може бути використана на всіх ланках управління: при вирішенні таких питань, як відслідковування причинно-наслідкових зв'язків між економіко-аналітичними показниками. Встановлено, що вони в процесі моніторингу діяльності підприємства логічно впливають на прийняття стратегічних рішень.

З'ясовано дотичність понять моніторингу діяльності підприємства і економічної діагностики. Економічна діагностика передбачає врахування методів моніторингу діяльності підприємства, а саме: спостереження та аналіз за ходом відхилення нормативних значень показників стратегічного розвитку від фактичних.

Сформовано систему відповідності призначення моніторингу діяльності підприємства типу управління: оперативному, тактичному, стратегічному.

Науково обґрунтовано місце моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління на основі функціонального, процесного, системного підходів.

Запропоновано системний підхід щодо реалізації моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління, який базується на якості проведення етапів оцінювання та порівняння варіантів, що розглядаються (контроль, здійснення аналітичної діяльності, інформаційна підтримка) (рис. 1).

Виокремлено основні групи складових системи моніторингу діяльності підприємства в залежності від його функцій та інформаційного аспекту (формальний, семантичний, прагматичний).

Формальний аспект враховує: взаємопов'язаність елементів системи, мінімально допустиму точність, зв'язок із діючою системою обліку. Семантичний аспект передбачає єдність принципів конструювання та інтеграцію показників, процедур, рішень, наочність (зрозумілість, зручність), універсальність. Прагматичний аспект визначає інтерпретацію отриманих результатів щодо відслідковування значень показників діяльності підприємства, сприяє підвищенню інформативності, універсальності.

Рис. 1. Моніторинг діяльності підприємства в системі стратегічного управління (системний підхід)

Примітка: розроблено автором

У другому розділі – **“Методологічні засади організації та проведення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління”** – розроблено методологію оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств; розширено систему формування моніторингу; розроблено методику організації руху економічної інформації на підприємствах гірничодобувної промисловості.

Узагальнення і систематизація існуючих точок зору щодо вимог формування моніторингу діяльності підприємств в системі стратегічного управління дозволили визначити: методологічні підходи, систему принципів, склад показників, процедури, що притаманні моніторингу діяльності підприємств у системі стратегічного управління.

Розроблено методологію оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств, яка передбачає систему принципів методів збирання й аналізу інформації з питань її ефективності. Ця методологія

враховує розбіжність між підприємствами щодо економічного стану й економічної політики, що сприяло повному виявленню специфічних особливостей економічних процесів.

Принципи суб'єктивно-активного моніторингу визначаються як теоретичні імперативи, реалізація яких зумовлена забезпечити раціональну організацію моніторингу діяльності підприємства, продуктивну та дієву актуалізацію теоретико-методологічних положень реалізації його функцій: організаційну, інформаційно-діагностичну, контрольну, аналітичну, комунікаційну.

З'ясовано, що інструментарієм щодо оцінювання економічного потенціалу гірничодобувних підприємств є система формування моніторингу, яка дає змогу здійснити систематизацію інформаційних ресурсів і консолідувати їх залежно від цілей і завдань моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

Відповідно до вимог щодо забезпечення результативності управління і економічної стійкості промислового підприємства побудована матриця принципів. Доведено необхідність застосування принципу розвитку, на основі аналізу сформованої матриці принципів. Відповідно до означеного принципу, зміни на підприємстві не повинні ускладнювати моніторинг його діяльності.

Запропоновано виділити інноваційну складову як елемент матриці принципів, що проявляється в забезпеченні систематичного пошуку альтернативних інформаційних джерел, організаційних схем руху інформації тощо.

Встановлено, що детерміновані та стохастичні інформаційні зв'язки, в контурі стратегічного управління, знаходяться не в рівновазі, а в стані еволюційної динаміки. Доведено, що стохастичні зв'язки є джерелом нової, непередбачуваної інформації, яка одержується по каналах із зовнішнього середовища.

Запропоновано поняття “оптимальне накопичення інформації”, яке визначає емерджентний інформаційний відбір. Такий підхід до аналізу інформативності середовища створює умови до появи елементів еволюції в діяльності підприємства, зокрема, інновацій.

Даний методологічний підхід ґрунтується на врахуванні механізму моніторингу діяльності підприємств в системі стратегічного управління (рис. 2).

Особливістю механізму моніторингу діяльності підприємств в системі стратегічного управління є врахування його суб'єктивно-активного характеру в поєднанні зі складовими: структурованими підходами (функціональний, процесний, системний), діагностикою, організацією реалізації стратегічного рішення. Упровадження такого механізму забезпечило можливість вчасної ідентифікації стратегічного рішення та дозволило сформувати відповідні управлінські дії.

Встановлено, що існуючий стан інформатизації управлінської діяльності на підприємствах ГРК не відповідає сьогочасним вимогам щодо впровадження новітніх інформаційних технологій, що свідчить про обмеженість використання сучасних інформаційних продуктів на підприємствах галузі.

З'ясовано, що в основі інформаційно-методичного забезпечення моніторингу діяльності підприємства лежить організація руху економічної інформації. Запропоновано методику організації руху економічної інформації на основі функціональної моделі за допомогою прикладної програми AllFusion Process Modeler. Ця методика містить такі складові: збір економічної інформації щодо діяльності підприємства; розподіл зібраної інформації по відділах підприємства відповідно виконуваних функцій; визначення внутрішньої та зовнішньої, вхідної і вихідної інформації; побудова та аналіз функціональної моделі щодо руху економічної інформації.

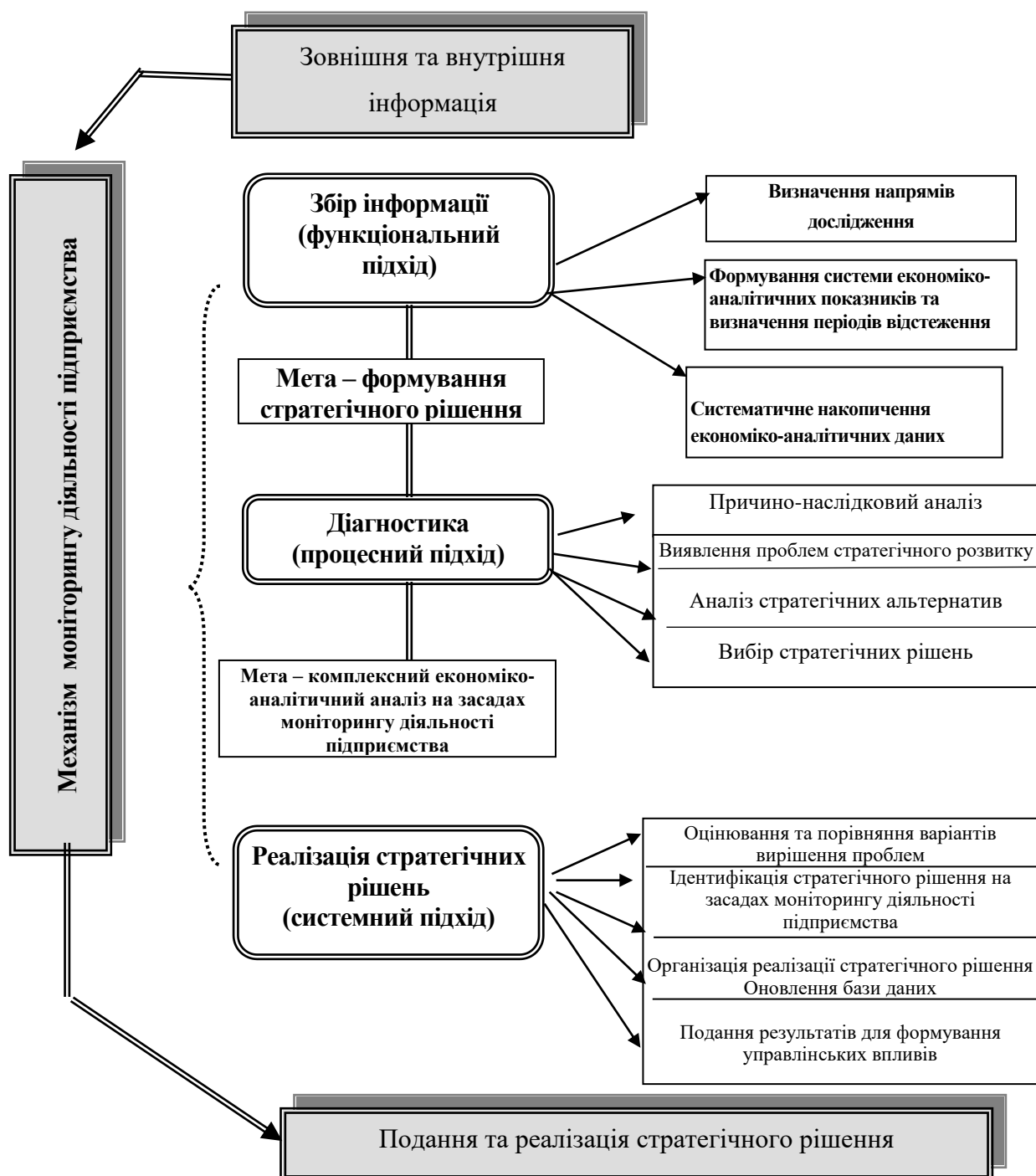

Рис. 2. Механізм моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління

Примітка: розроблено автором

Проведено аналіз організації руху економічної інформації на підприємстві ПрАТ “Інгулецький ГЗК” в рамках економічної структури управління. Установлено дублювання операцій у відділах: збуту продукції; плановому; бухгалтерії та фінансів. Об’єднання дублюючих операцій дозволило раціоналізувати обробку економічної інформації, що, у свою чергу, сприяло підвищенню ефективності управління інформацією, а, отже, забезпечило якісний моніторинг діяльності гірничодобувних підприємств. Практика застосування методики організації руху економічної інформації на промислових підприємствах довела її дієвість.

У третьому розділі – **“Інформаційно-аналітичне забезпечення моніторингу діяльності підприємств у системі стратегічного управління”** – побудовано концептуальну модель системи моніторингу діяльності підприємства; запроваджено вартісно-цільовий підхід до формування системи моніторингу діяльності підприємства; удосконалено методологічний підхід до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств.

З’ясовано, що моніторинг діяльності підприємства в системі стратегічного управління базується практично на повному комплексі складових інформаційно-аналітичного забезпечення управління: від побудови системи економіко-аналітичних показників до факторного аналізу динаміки, взаємозв’язків, ефективності структурної політики тощо; сприяє формуванню системи економіко-аналітичних показників щодо оцінювання господарської діяльності на підприємствах з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Розкриття сутності моніторингу діяльності підприємств у стратегічному управлінні, орієнтованого на створення інформаційно-аналітичної основи стратегічного управління підприємством, дало можливість виділити його складові, такі як: “інформаційне забезпечення” та “інформаційно-аналітична діяльність”. Інформаційне забезпечення передбачає організацію щодо збирання, реєстрації, передачі, зберігання, опрацювання і представлення інформації. Інформаційно-аналітична діяльність визначена як сукупність інформаційних процесів, що мають забезпечити прийняття відповідних управлінських рішень.

Установлено, що одним із напрямів забезпечення ефективного управління на промисловому підприємстві є економіко-аналітичний аналіз пропорційності взаємозв’язків ресурсів і результатів діяльності, доходів і витрат.

Побудована концептуальна модель системи моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління (рис. 3).

Цільова концепція ефективності управління підприємством ґрунтується на посиленні твердження, що головною метою виробничої діяльності щодо системи стратегічного управління є досягнення підприємством установлених цілей його функціонування найбільш раціональним способом. Досягнення цих цілей відбувається за рахунок отриманих показників, що характеризують головні цілі діяльності підприємства.

Запроваджено вартісно-цільовий підхід до формування системи моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління. З метою забезпечення ефективного управління для гірничодобувних підприємств розраховано коефіцієнти локалізації (табл. 1), що дозволило дослідити динаміку ефективних управлінських рішень.

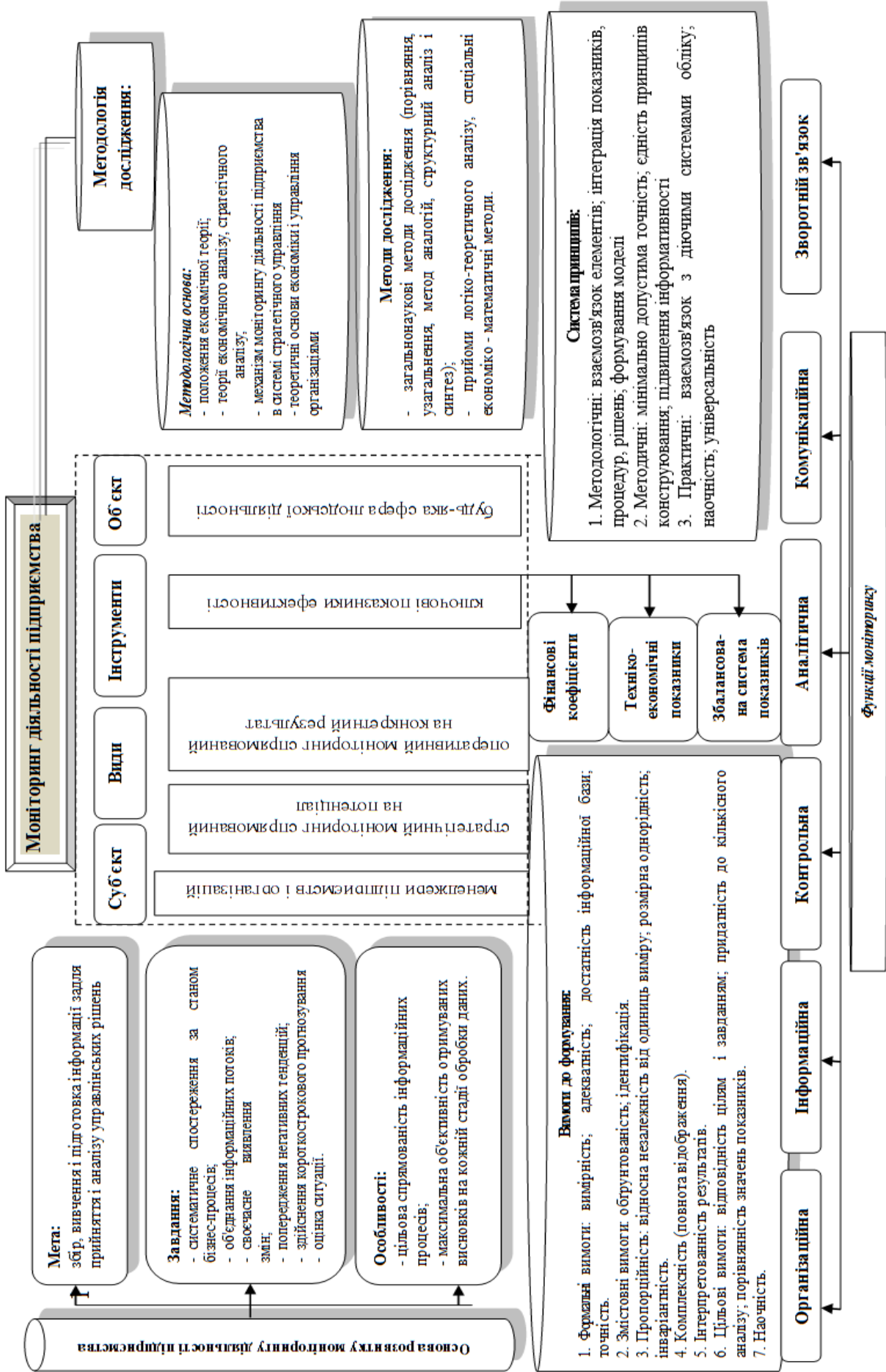

Рис. 3. Концептуальна модель моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління
Примітка: розроблено автор

Динаміка коефіцієнтів локалізації підприємств гірничодобувної галузі
Криворізького регіону (2012-2018 рр.)

№ з/п	Назва підприємства	Дохідність						
		Роки						
		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1	ПрАТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат” (ПівдГЗК)	0,81	0,85	1,49	1,39	1,46	0,18	0,20
2	ПрАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат” (ЦГЗК)	1,22	1,33	1,73	1,85	1,18	1,86	1,79
3	ПрАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат” (ПівнГЗК)	1,00	1,22	0,71	0,96	0,91	1,24	1,21
4	ПрАТ “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат” (ІнГЗК)	0,85	0,75	0,71	0,49	0,64	0,77	0,84
5	ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”	2,28	1,53	2,31	2,33	2,46	2,21	2,45
Прибутковість								
1	ПрАТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат” (ПівдГЗК)	0,46	0,88	4,38,	5,21	2,59	1,73	2,49
2	ПрАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат” (ЦГЗК)	0,10	1,07	0,91	2,21	1,62	1,13	1,03
3	ПрАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат” (ПівнГЗК)	0,79	1,17	0,38	0,00	0,96	1,00	0,89
4	ПрАТ “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат” (ІнГЗК)	0,64	0,99	0,26	0,00	0,00	0,67	0,53
5	ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”	1,36	0,58	1,29	0,00	0,00	0,00	1,56

Примітка: розроблено автором за даними звітності підприємств

Управління діяльністю підприємства ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА” в період 2015-2017 рр. може бути охарактеризовано як неефективне. Значення коефіцієнтів локалізації дохідності значно перевищує 1, але значення коефіцієнтів локалізації прибутковості – менше 1 (цей період характерний збитками). Відповідно, діяльність ПрАТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат” визначається ефективним управлінням.

Досліджено рівномірність розподілу співвідношення кумулятивних частот витрат і доходів підприємств регіону. Найбільш близький до рівномірного розподіл кумулятивних частот спостерігався в 2010 та в 2011 рр., а за 2013 і 2014 рр. пропорційність розподілу кумулятивних витрат знизилась. Така ситуація свідчить про те, що з часом знижується дохідність підприємств регіону. Крім того, 2018 р. характеризується близькістю до рівномірного розподілу, що відповідає високому рівню концентрації доходності підприємств.

З’ясовано, що структурні зміни у виробничій діяльності промислових підприємств впливають на її ефективність і зумовлюють вплив таких чинників, як прибуток та зміна вартості сукупних ресурсів.

Адаптовано індексний метод аналізу дохідності та прибутковості виробництва на гірничодобувних підприємствах.

Підґрунтям удосконалення методологічного підходу до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств є оцінювання у часі структурної трансформації показників ефективності діяльності підприємств гірничодобувної галузі.

Розраховані значення середньої дохідності та прибутковості виробництва підприємств гірничодобувної галузі на засадах індексного методу (табл. 2).

Динаміка структурної трансформації виробництва
гірничодобувних підприємств Криворізького регіону (2012-2018 рр.)

Назва індексу	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
дохідність							
I^c	0,76	0,93	1,06	0,88	0,94	0,86	0,93
I^{fc}	0,76	0,93	1,03	0,86	0,91	0,89	0,88
I^{cz}	1,00	0,99	1,04	1,02	1,02	0,97	1,05
прибутковість							
I^c	0,53	1,07	0,72	-0,09	-8,46	1,52	1,05
I^{fc}	0,52	1,06	0,70	-0,09	13,04	1,64	1,10
I^{cz}	1,01	1,01	1,03	1,07	-0,65	0,93	0,95

Примітка: розраховано автором за даними звітності підприємств; I^c – індекс змінного складу; I^{fc} – індекс фіксованого складу; I^{cz} – індекс структурних зрушень

Найменші значення показників структурної трансформації середньої дохідності виробництва гірничодобувних підприємств Криворізького регіону були зафіксовані в 2013 р. Наступне зменшення значень показників зафіксовано в 2017 р. Відповідно значення індексів середньої прибутковості у 2015-2016 рр. від'ємні – результат збиткової діяльності підприємств ПрАТ “Північний ГЗК”, ПрАТ “Інгулецький ГЗК”, ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”. Означений період характеризується реструктуризацією підприємств регіону, переформатуванням стратегічних цілей.

У четвертому розділі – **“Моделювання моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління”** – оцінено сучасний стан моніторингу діяльності підприємства з метою подальшого стратегічного управління; розширено методологічні підходи до оцінювання організаційної структури підприємства з позицій системності; удосконалено систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства на засадах використання функціонального, процесного, системного підходів.

Проведений ґрунтовний аналіз сучасного стану діяльності підприємств дозволяє зазначити відсутність системної методики відслідковування процесів розвитку підприємств. Досліджені складники щодо економічного виміру підприємств дають підстави запропонувати систему збалансованих економіко-аналітичних показників, яка містить наступні компоненти: показники фінансової стійкості, ринкові показники, показники організаційної стійкості, виробничі показники, техніко-технологічні показники, інвестиційні показники, екологічні показники.

Проаналізовано та розвинуто методологічний підхід до оцінювання організаційної структури управління з позиції системності на основі критеріїв відповідності: цілям підприємства; процесу функціонування системи управління підприємства. Розробка подальших пропозицій ґрунтується на побудові та аналізі матриці суміжності зв'язків між підрозділами підприємства. Визначено показники оцінювання ефективності організаційної структури управління підприємства: зв'язність елементів організаційної структури; структурної надлишковості; централізації організаційної структури управління; коефіцієнт актуалізації зв'язків; коефіцієнт сумісності зв'язків.

Підґрунтям удосконалення системи економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства, що сприяє оцінюванню економічної стійкості, стабільності, мінливості, сталості гірничодобувних підприємств і визначає тенденції їх розвитку є застосування відповідних аналітичних процедур у стратегічному управлінні при таких умовах: визначенні часових проміжків можливих внутрішніх і зовнішніх збурень, що впливають на реалізацію економічної стратегії; впровадженні на відповідних етапах стратегічного управління, а саме – реалізації; оцінювання і контролю щодо економічної стратегії підприємства; моделювання моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

Моделювання моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління передбачає виокремлення груп (класів) економіко-аналітичних показників. Таку класифікацію забезпечує виділення системних характеристик підприємства. Змістовний аналіз співвідношень значень економіко-аналітичних показників повною мірою відповідає результативності управління і економічній стійкості підприємства.

Економічні показники (за класифікаційними ознаками) визначено наступним чином: 1. Вхід (втрати, (ВХ)). 2. Вихід (реалізована продукція (ВИХ)). 3. Устаткування (первісна вартість основних засобів (УСТ)). 4. Збурювач (фонд оплати праці (ЗБ)). 5. Активний елемент (штатні працівники (АЕ)). 6. Впорядкованість (штрафи сплачені (ВП)). Ця класифікація інваріантна масштабу і конкретним цілям управління.

Темпи зростання значень економіко-аналітичних показників характеризують результативність управління діяльністю підприємства.

Зіставлення отриманих значень економіко-аналітичних показників виступає не лише засобом нормативної направленості стратегічного розвитку, але і забезпечує можливість координації управлінської стратегії, що реалізується.

Оцінювання реалізації економічної стратегії підприємства здійснюється поетапно за допомогою запропонованої системи економіко-аналітичних показників: стійкість (С) – реалізація економічної стратегії підприємства; мінливість (МІ) – структурні зміни в системі установлених співвідношень значень економіко-аналітичних показників; стабільність (СТ) – стійкість, скоригована на структурні зміни; узагальнюючий показник – сталість реалізації економічної стратегії підприємства за визначений період часу.

Значення економіко-аналітичних показників стійкості, мінливості, стабільності змінюється від 0 до 1. Сформована шкала відповідності якісному визначенню оцінки показників стійкості, мінливості, стабільності. Співпадіння фактичного і нормативного порядку значень показників свідчить про найвищий рівень здійснення економічної політики. Незмінність структурних співвідношень показників у поточному періоді, порівняно з попереднім, відповідає значенню оцінки мінливості 1. Зменшення значення оцінки мінливості призводить до зменшення значення оцінки стабільності.

В табл. 3 представлено розрахунки значень показників реалізації економічної стратегії гірничодобувного підприємства ПрАТ “ЦГЗК”.

На стабільність реалізації економічної стратегії вплинули: структурні зрушення відносно до нормативно встановленого порядку показників ($MI_{2014}=0,83$; $MI_{2017}=0,26$); стійкість реалізації економічної стратегії ($C_{2014}=0,92$; $C_{2017}=0,86$). Відповідно до сформованої шкали відповідності, показник стійкості діяльності підприємства характеризується в період 2012-2018 рр. як “високий”, на відміну щодо показника стабільності, визначається як 2012 р. – “нормальний”; 2012-2013 рр. – “високий”; 2014-2018 рр. – “помірний”.

Таблиця 3

Динаміка співвідношення значень показників реалізації економічної стратегії гірничодобувного підприємства ПАТ “ЦГЗК” за 2012-2018 рр.

Показник (коэф.)	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Стійкість (С)	0,90	0,88	0,92	0,86	0,86	0,86	0,82
Мінливість (MI)	0,22	1,00	0,83	0,26	0,26	0,26	0,73
Стабільність (СТ)	0,61	0,88	0,90	0,56	0,56	0,56	0,76

Примітка: розраховано автором за даними звітності підприємств

Удосконалено систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства, яка містить коефіцієнти: стійкості, мінливості, стабільності, сталості реалізації економічної стратегії підприємства надають інформацію щодо досягнення чи недосягнення стратегічних цілей підприємства, а також забезпечують можливість відстеження динаміки реалізації економічної стратегії.

Запропонована методика є підґрунтям для впровадження економіко-аналітичних процедур задля визначення внутрішніх і зовнішніх збурень, що мають вплив на реалізацію економічної стратегії підприємства.

З’ясовано, що найменші значення показника структурних зрушень у заданому нормативному порядку співвідношень економіко-аналітичних показників (коефіцієнт мінливості реалізації економічної стратегії) характеризують наявні збурення в середовищі діяльності підприємства у визначений проміжок часу.

Оцінювання отриманих системних характеристик діяльності підприємства надало підстави зазначити постійне зростання сплачених штрафів за забруднення довкілля, що свідчить про необхідність урахування екологічної складової при розробці системи стратегічного управління відповідно до гірничодобувних підприємств.

Сформовано систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства щодо забезпечення ефективності управління підприємством, яка заснована на принципах поєднання безперервності і періодичності; оперативності, порівняння показників у часі й просторі; принципів систематизації і включає систему показників (рис. 4).

Система економіко-аналітичних показників визначає відповідні підходи (функціональний, процесний, системний), що забезпечує цілісність і безперервність моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління.

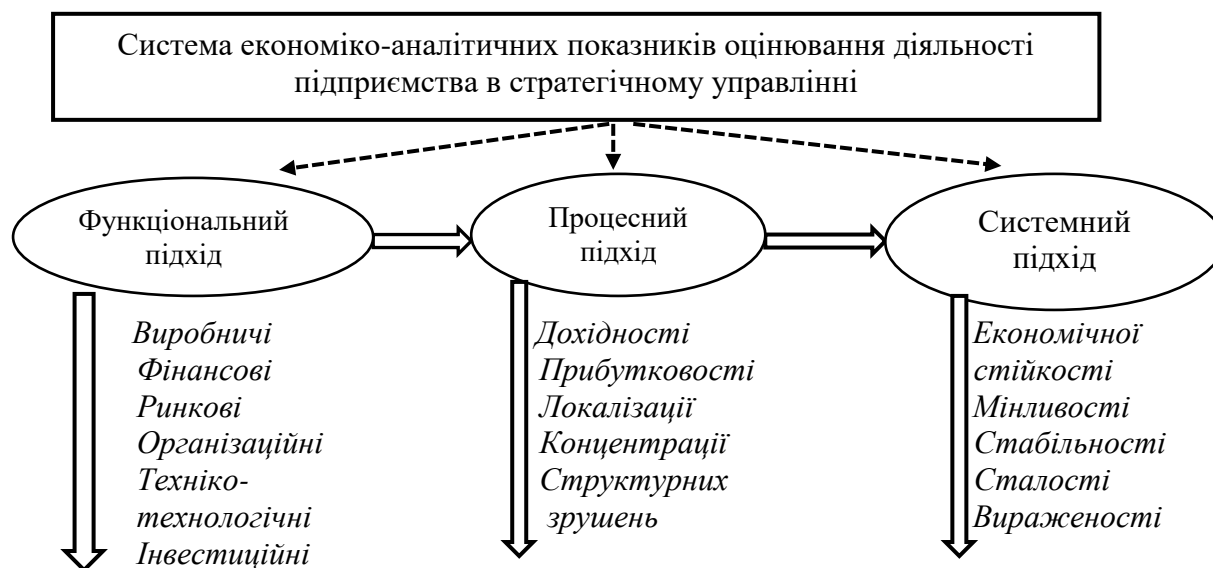

Рис. 4. Система економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства в стратегічному управлінні

Примітка: розроблено автором

У п'ятому розділі – **“Напрями удосконалення управлінських рішень за результатами моніторингу діяльності підприємств”** – узагальнено методи економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств при розробці стратегії за результатами проведеного моніторингу; запропоновано методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах екстраполяції та використання ідентифікації дискретних часових рядів; удосконалено систему заходів щодо забезпечення економіко-аналітичного оцінювання результатів реалізації стратегії розвитку підприємств гірничодобувної галузі.

З'ясовано доцільність застосування методів економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, що визначають: ступінь забезпеченості підприємства ресурсами та результатами їх використання; ефективність діяльності; конкурентний статус підприємства тощо.

Запропоновано, для визначення ефективності стратегічного управління промисловим підприємством, використовувати дві групи показників: виробничі, що характеризують масштаб та особливості виробничої діяльності підприємства; фінансово-економічні, які характеризують фінансово-економічний стан підприємства та ефективність його господарської діяльності. Результати дослідження дозволили виділити групи підприємств із відповідно ефективним управлінням (ПрАТ “Північний ГЗК”, ПрАТ “Південний ГЗК”, ПрАТ “Інгулецький ГЗК”); посереднім управлінням (ПАТ “Криворізький залізрудний комбінат”, ПрАТ “Центральний ГЗК”, ПрАТ “Кривбасвибухпром”, ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”) та кризові (ПрАТ “Полтавський ГЗК”, ПАТ “Покровський ГЗК”, АТ “Марганецький ГЗК”).

Обґрунтовано, що підприємствах однієї групи не повинні реалізовувати схожі стратегії. Кожне підприємство реалізує стратегію, що визначається місією, цілями його діяльності.

На основі економіко-статистичної інформації побудовано регресійні моделі задля виявлення впливу факторів (витрати на оплату праці, вартість оборотних активів і основних засобів) на результативну ознаку (чистий дохід). В результаті проведених розрахунків визначено: при одночасному збільшенні на 1% всіх урахованих факторів, значення показника чистого доходу збільшиться щодо підприємств ПрАТ “Інгулецький ГЗК”, ПрАТ “Північний ГЗК”, ПрАТ “Південний ГЗК”, ПрАТ “Центральний ГЗК”, ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА” відповідно на: 0,146% (ПрАТ “Інгулецький ГЗК”); 0,65% (ПрАТ “Північний ГЗК”); 2,031% (ПрАТ “Південний ГЗК”); 1,297% (ПрАТ “Центральний ГЗК”); 1,421% (ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”).

Доведено, що гармонізація кластерного та регресійного аналізу, як аналітичної процедури моніторингу діяльності підприємства в стратегічному управлінні, сприяє узагальненню методів економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, прийняттю ефективних управлінських рішень.

З'ясовано, що ефективно стратегічне управління промисловим підприємством передбачає диверсифіковане зростання, зокрема, визначення його конкурентного статусу.

Обґрунтовано доцільність включення в систему моніторингу економіко-аналітичного показника конкурентного статусу підприємства, як інформаційно-аналітичної складової, задля забезпечення ефективного стратегічного управління.

Визначено алгоритм розрахунку інтегрального показника при оцінюванні конкурентного статусу підприємства на основі результатів проведеного таксономічного аналізу, який передбачає етапи: 1) формування вихідних даних; 2) стандартизацію даних; 3) конструювання еталону конкурентного статусу; 4) оцінку якості конкурентного статусу підприємства у вигляді узагальнюючого показника.

Конкурентну позицію промислових підприємств, на визначений момент часу, обчислено за економіко-аналітичними показниками, які характеризують інтегральний показник, що включає в себе: обсяг реалізації (тис. грн.), чистий прибуток (тис. грн.), ринкову частку підприємства в стратегічній зоні господарювання; інтенсивність конкуренції в галузі, у якій діє підприємство; позицію підприємства стосовно підприємства-лідера в галузі.

Результати розрахунків інтегрального показника конкурентного статусу гірничодобувних підприємств Криворізького регіону представлено в табл. 4.

Значення інтегрального показника конкурентного статусу різняться від 0,197 до 0,597. Зокрема, дані табл. 4 свідчать про низький конкурентний статус підприємства ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА” по відношенню до середнього значення по групі промислових підприємств, що є підґрунтям до формування відповідних висновків щодо управлінської діяльності та надає підстави для коригування економічної стратегії підприємства.

Значення інтегрального показника конкурентного статусу гірничодобувних підприємств України в 2018 р.

<i>№ з/п</i>	<i>Найменування підприємства</i>	<i>Інтегральний показник оцінки конкурентного статусу (di)</i>
1	ПрАТ “Інгулецький гірничо-збагачувальний комбінат”	0,4942
2	ПрАТ “Центральний гірничо-збагачувальний комбінат”	0,2893
3	ПрАТ “Південний гірничо-збагачувальний комбінат”	0,3558
4	ПрАТ “Північний гірничо-збагачувальний комбінат”	0,5970
5	ПрАТ “Криворізький залізорудний комбінат”	0,2159
6	ПрАТ “ЄВРАЗ СУХА БАЛКА”	0,1049
7	ПрАТ “Полтавський гірничо-збагачувальний комбінат”	0,1970
	Середнє по групі підприємств	0,32

Примітка: розраховано автором

Запропоновано методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах екстраполяції та використання ідентифікації дискретних часових рядів. Отримані аналітичні співвідношення дозволяють визначити прогнозні значення показника конкурентного статусу підприємства (табл. 5).

Розраховані значення показників прогнозу конкурентного статусу підприємства ПрАТ “Центральний ГЗК” означили тенденцію до їх зменшення. Визначено оптимістичний і песимістичний сценарії розвитку конкурентоспроможності підприємства. Вибір сценарію забезпечення конкурентоспроможності залежить від ефективності стратегічних управлінських рішень.

Значення показників прогнозу конкурентного статусу підприємства
ПрАТ “Центральний ГЗК” 2007-2024 рр.

<i>Часова шкала</i>	<i>Інтегральний показник оцінки конкурентного статусу підприємства (di)</i>	<i>Прогноз</i>	<i>Оптимістичний сценарій</i>	<i>Песимістичний сценарій</i>
2007	0,30			
2008	0,34			
2009	0,24			
2010	0,27			
2011	0,28			
2012	0,25			
2013	0,32			
2014	0,24			
2015	0,22			
2016	0,22			
2017	0,25			
2018	0,29	0,29	0,29	0,29
2019		0,24	0,16	0,27
2020		0,21	0,15	0,26
2021		0,20	0,14	0,26
2022		0,19	0,14	0,25
2023		0,19	0,13	0,24
2024		0,18	0,12	0,23

Примітка: розраховано автором

Запропоновано запровадити систему електронного документообігу для забезпечення ефективного управління. Система електронного документообігу матиме позитивний вплив щодо запобігання зниження доходів завдяки усуненням технічних помилок, крім того дозволить оптимізувати експлуатаційні витрати за рахунок скорочення спеціалізованого персоналу; подолати ізольованість бізнес-підрозділів підприємства завдяки простоті та прагматизму ІТ-рішень.

Практичний досвід формування ефективної стратегії розвитку підприємств дозволив дійти висновку, що її реалізація можлива тільки за умови здійснення системи заходів забезпечення стратегічного управління розвитком гірничорудних підприємств, тобто: створення баз економіко-статистичної інформації, структурованої відповідно до умов функціонування підприємства; розроблення механізму моніторингу діяльності підприємств у системі стратегічного управління; проведення систематичного моніторингу діяльності підприємств.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі теоретичного узагальнення міжнародного та вітчизняного досвіду запропоновано методологічні засади моніторингу діяльності підприємств і рекомендації щодо удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління підприємством, промислова імплементація яких дозволить органам управління створити принципово нову модель стратегічного управління підприємства, що є абсолютно необхідним для комплексної обґрунтованості та реалізації економічної політики економіко-виробничої системи. Отримані під час проведення наукового дослідження методологічні, практичні результати надають змогу зробити такі висновки:

1. Доведено відповідність призначення моніторингу діяльності підприємств рівню управління підприємством (оперативне, тактичне, стратегічне). На основі вивчення літературних джерел вітчизняних і закордонних науковців сформовано авторський підхід до визначення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління як системи для забезпечення дієвого стратегічного управління підприємством, що враховує та комплексно інтегрує: процес безперервного спостереження виробничої діяльності гірничорудних підприємств з позиції системності; дослідження явищ і подій щодо виробничої діяльності; формування інформаційної бази управління; контроль за ходом і характером виконання стратегічних планів; оцінювання змін у діяльності підприємства на основі системи критеріїв (еталонів); сприяє вдосконаленню системи підтримки управлінських рішень при реалізації економічної політики підприємства.

2. Встановлено, що присутність підприємства, як суб'єкта в системі управління, приводить до його активності і визначається на формально-змістовному рівні як активний учасник процесу, на змістовному рівні підприємство являє собою цілеспрямовану функціонуючу систему, якій притаманні властивості самоорганізації (саморозвитку), при цьому вона працює з різною ефективністю залежно від стратегічних цілей. Тому удосконалено методичні підходи до формування суб'єктивно-активного моніторингу щодо оцінювання стану підприємства, які передбачають урахування причинно-

наслідкових зв'язків між економіко-аналітичними показниками в процесі моніторингу діяльності підприємства і можуть логічно впливати на прийняття стратегічних рішень.

3. На основі сформованої матриці принципів доведено необхідність застосування принципу розвитку, відповідно до якого зміни не повинні ускладнювати моніторинг діяльності підприємства. Запропоновано інноваційну складову в процесі оцінювання ефективності підприємства, що проявляється в забезпеченні систематичного пошуку організаційних схем руху інформації, альтернативних моделей розвитку, на засадах упровадження механізму моніторингу його діяльності. Механізм моніторингу діяльності підприємства ґрунтується на системному підході, передбачає використання економіко-математичного аналізу та оцінювання ефективності, відтворення виробничих ресурсів і діяльності підприємства в цілому. Використання такої методології оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств з урахуванням механізму реалізації моніторингу в системі стратегічного управління дозволяє розробити та реалізувати управлінські рішення, які забезпечать відповідне реагування на нестабільність і гіпердинамічність зовнішнього середовища, а також безперервність функціонування підприємства, його стратегічний розвиток.

4. У ході дослідження визначено, що формування інформаційно-аналітичного забезпечення моніторингу діяльності підприємства в системі стратегічного управління певною мірою залежить від організації руху економічної інформації. Пропонується використання методики організації руху економічної інформації. Запропонована методика містить такі складові: збирання економічної інформації щодо діяльності підприємства; розподіл зібраної інформації по відділах підприємства відповідно функцій, що ними виконуються; визначення внутрішньої і зовнішньої, вхідної і вихідної інформації; побудова та аналіз функціональної моделі щодо руху економічної інформації. Практика застосування методики організації руху економічної інформації на промислових підприємствах довела її дієвість.

5. Гармонізація функціонального, процесного та системного підходів щодо розроблення, формування, реалізації управлінських рішень на підприємстві забезпечує відповідний його стратегічний розвиток. Формування концептуальної моделі системи моніторингу діяльності підприємств спрямовано на визначення методології, залучення спеціальних інформаційних технологій, використання економічних інструментів управління, що використовується з метою удосконалення процесу управління в інтересах як безпосередньо промислових підприємств, так і їх партнерів.

6. Встановлено, що одним із напрямів забезпечення ефективного управління є аналіз пропорційності розподілення ресурсів і результатів діяльності підприємства. Тому запропоновано в процесі моніторингу діяльності підприємства використовувати вартісно-цільовий підхід, який передбачає врахування показників локалізації і концентрації ресурсів. Використання цих показників дозволило впорядкувати підприємства за рівнем їх ефективного функціонування й дослідити динаміку залежності доходів від вартості сукупних витрат, зосередити увагу на розробленні управлінських рішень задля забезпечення ефективності виробничої діяльності.

7. Підґрунтям удосконалення методологічного підходу до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств є оцінювання у часі структурної трансформації показників ефективності діяльності підприємств гірничодобувної галузі. Практика застосування запропонованої методології аналізу трансформаційних змін ефективності виробництва засвідчила її дієвість та забезпечила проведення детального факторного аналізу, сприяла визначенню ключових чинників – ресурсовіддачі та прибутковості, що впливають на ефективність виробництва гірничорудних підприємств.

8. Проведений ґрунтовний аналіз сучасного стану діяльності підприємств дозволяє зазначити відсутність системної методики відслідковування процесів розвитку підприємств. Всебічність дослідження дозволяє стверджувати про можливість і доцільність застосування виокремлених груп показників як систему моніторингу діяльності підприємства в стратегічному управлінні. Проведений системний аналіз складників щодо економічного виміру підприємств дає підстави запропонувати систему збалансованих економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства, яка містить такі компоненти: показники фінансової стійкості, ринкові показники, показники організаційної стійкості, виробничі показники, техніко-технологічні показники, інвестиційні показники, екологічні показники.

9. Обґрунтовано методологічний підхід до оцінювання організаційної структури управління з позиції системності, що будується на основі матриці суміжності зв'язків між підрозділами підприємства. Запропонована система містить три групи економіко-аналітичних показників: перша оцінює ефективність структури зв'язків у самій організаційній системі – показник зв'язності елементів організаційної структури, показник структурної надлишковості; друга характеризує ефективність функціонування основних підрозділів підприємства – коефіцієнт актуалізації зв'язків, коефіцієнт сумісності зв'язків; третя застосовується для оцінювання ступеня керованості системи організаційної структури – показник централізації організаційної структури управління.

10. Удосконалено систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства на засадах використання функціонального, процесного, системного підходів. Основу системи складає змістовна інтерпретація співвідношень темпів зростання техніко-економічних показників, що відповідають результативності управління і комерційної стійкості підприємства. Науково обґрунтовано основні етапи оцінювання реалізації економічної стратегії підприємства: стійкість; мінливість; стабільність; сталість реалізації економічної стратегії. Застосування запропонованої системи економіко-аналітичних показників щодо оцінювання реалізації економічної стратегії підприємств дозволить оцінити їх поточний стан і відповідність обраній стратегії.

11. Набули подальшого розвитку методи економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, які передбачають урахування функціонального, процесного, системного підходів при розробці стратегії. Зазначено, що кожному етапу стратегічного управління відповідають певні аналітичні процедури моніторингу, впровадження яких сприяє формуванню інформаційно-аналітичної бази щодо визначення місії і цілей підприємства;

прийняттю ефективних управлінських рішень; інформатизації управлінської діяльності; адаптації інформаційно-аналітичної бази до потреб управління підприємством.

12. Встановлено, що застосування методу екстраполяції дозволяє визначити прогностні значення чинників впливу на конкурентну позицію підприємства та отримати ідентифікацію дискретних часових рядів. Порівняльний аналіз конкурентної позиції гірничорудних підприємств та ідентифікація дискретних часових рядів дозволили запропонувати методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах моніторингу діяльності підприємства задля прийняття ефективних стратегічних управлінських рішень.

13. З'ясовано, що стратегічний розвиток підприємства передбачає визначення його конкурентного статусу, що стало підставою задля подальшого розвитку системи формування моніторингу діяльності підприємства. Пропонується для визначення подальших шляхів розвитку підприємства застосовувати інтегральний показник, що характеризує результати діяльності підприємства за різними напрямками функціонування, визначає конкурентний статус підприємства і враховує значення наступних показників: коефіцієнта ринкової частки підприємства в стратегічній зоні господарювання; коефіцієнта інтенсивності конкуренції в галузі, в якій діє підприємство; коефіцієнта ступеня лідерства в галузі.

14. Набули подальшого розвитку визначення напрямів удосконалення управлінських рішень щодо кожного окремого гірничорудного підприємства. Запропоновано систему заходів забезпечення стратегічного управління розвитком гірничорудних підприємств. Встановлено, що загальним для всіх підприємств, які досліджувалися, є відсутність актуальної комплексної стратегічної інформації. Підґрунтям ефективного стратегічного управління гірничорудного підприємства є система заходів, що загалом забезпечить як єдиний перебіг, так і технологічні процеси переробки і збагачення залізної руди. Для забезпечення ефективного управління пропонується запровадити систему електронного документообігу, що дозволить оцінити ефективність управління завдяки простоті та прагматизму ІТ-рішень; подолати ізольованість бізнес-підрозділів; запобігти втратам доходів, викликаних людськими помилками.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1.1. Монографії:

1. Берідзе Т. М. Статистичний моніторинг в системі стратегічного управління підприємством : монографія. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2016. 332 с. (19,20 друк. арк.).

2. Берідзе Т. М. Інформаційно-методичне забезпечення статистичного моніторингу підприємств. *Економічний моніторинг: методологія та практика (статистичний аспект)* : колективна монографія / ред. Т. М. Берідзе. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2019. Розд. 2. С. 44–76 (0,95 друк. арк.).

3. Beridze T. M., Sinchuk I. O., Karamanyts F. I., Osadchuk Yu. G., Baranovska M. L., Boiko S. M., Filipp Yu. B., Kasatkina I. V., Yalova A. M., Fedotov V. O. *Electric engineering of iron ore underground enterprises. Current status and prospects*: multi-authored monograph / ed. O. M. Sinchuk. Warsaw, Poland: iScience, 2019. 120 p. (7,30 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., виконано економічний аналіз щодо споживання електроенергії).

4. Берідзе Т. М. Аналіз фінансових часових рядів. *Фондовий ринок: функціонування та розвиток*: колективна монографія / ред. Т. М. Берідзе, Н. В. Лохман, Н. В. Пасічник. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2018. Розд. 3. С. 100–134 (4,20 друк. арк.).

5. Берідзе Т. М. Практика інвестиційної діяльності підприємства. *Інвестиційна діяльність промислових підприємств: практичний досвід*: монографія / ред. Т. М. Берідзе, Н. В. Лохман, Н. В. Пасічник. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2017. Розд. 3. С. 76–117 (8,50 друк. арк.).

6. Берідзе Т. М., Мезенцева Н. М. Економіко-статистичні методи в формуванні управлінських рішень на гірничорудних підприємствах. *Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери*: колективна монографія / ред. В. Г. Маргасова. Чернігів: Черніг. нац. технол. ун-т, 2017. С. 431–439 (0,70 друк. арк., особистий внесок автора: 0,50 друк. арк., проведено кластерний аналіз підприємств гірничовидобувної галузі).

7. Берідзе Т. М. Інформаційне забезпечення комплексного моніторингу підприємства. *Засади моніторингу в реінжинірингу*: монографія / ред. Т. М. Берідзе, В. В. Кононенко, Н. В. Пасічник. Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2016. Розд. 5. С. 112–136 (3,50 друк. арк.).

8. Берідзе Т. М. Практичні аспекти аналізу випадкових функцій за результатами дослідів. *Теорія випадкових процесів та її використання в економічних дослідженнях*: монографія / ред. О. М. Сінчук. Київ: Наукова думка, 2004. Розд. 3. С. 44–69 (4,00 друк. арк.).

1.2. Публікації у наукових фахових виданнях України:

9. *Берідзе Т. М., Серебренников В. М., Пасічник Н. В. Моделювання функціонування господарської одиниці в умовах внутрішніх змін. *Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал*. 2019. Вип. 4 (53). С. 111–116 (0,60 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., сформовано алгоритм моделювання) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США), Crossref (США)**).

10. *Берідзе Т. М., Лохман Н. В., Мезенцева Н. М., Нікульнікова Т. Г. Системний підхід до моделювання управлінських ситуацій. *Бізнес-навігатор: науково-виробничий журнал*. 2018. Вип. 4 (47). С. 87–90 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., виконано загальний огляд досліджуваної проблеми) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)**).

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

11. *Берідзе Т. М., Серебренников В. В., Лохман Н. В. Моніторинг виробничої діяльності підприємств Криворізького регіону. *Економіка та суспільство* : Електронне наукове фахове видання. 2018. Вип. 15. С. 213–218. URL: <http://economyandsociety.in.ua/journal-15/22-stati-15/1839-beridze-t-m-serebrennikov-v-m-lokhman-n-v> (дата звернення: 27.04.2018) (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., сформовано регресійні моделі та проведено відповідний аналіз моделей) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)**).

12. *Beridze T., Sinchuk O., Sinchuk I., Kozakevych I., Fedotov V., Serebrennikov V., Lokhman N., Boiko S., Pyrozhenko A., Yalova A. Development of the functional model to control the levels of electricity consumption by underground iron-ore enterprises. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2018. Vol. 6, no. 3 (96). P. 20–27 (1,70 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., здійснено економічний аналіз експериментальних даних, формування висновків) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Scopus, Crossref (США), EBSCO (США), Index Copernicus (Польща), Ulrich's periodicals directory, Bielefeld Academic Search Engine (BASE), WorldCat, Electronic Journals Library (EZB) (Німеччина), Directory of Open Access Journals (DOAJ), ResearchBible (Японія), Polska Bibliografia Naukowa (Польща), Directory of Research Journals Indexing (DRJI) (Індія), Open Academic Journals Index (США), Sherpa/Romeo)**).

13. Берідзе Т. М., Бараник З. П. Синтез механізму інформаційного забезпечення стратегічного управління виробничою системою. *Моделювання та інформаційні системи в економіці* : Збірник наукових праць. 2017. № 94. С. 86–95 (0,55 друк. арк., особистий внесок автора: 0,40 друк. арк., сформовано механізм інформаційної підтримки управлінського рішення).

14. *Берідзе Т. М. Особливості моніторингу економічного стану підприємств гірничорудного комплексу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 6. С. 44–47 (0,40 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**).

15. *Берідзе Т. М., Мезенцева Н. М. Базові моделі моніторингу в системі стратегічного управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 7. С. 50–54 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,40 друк. арк., реалізовано моделювання моніторингу для підприємств Криворізького регіону) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**).

16. *Берідзе Т. М., Барабанова В. В. Формування показників пропорційності розвитку діяльності підприємств гірничодобувної галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 16. С. 10–14 (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., виконано формування системи показників та їх порівняльна характеристика) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), Google Scholar (США)**).

17. Берідзе Т. М. Моніторинг як засіб ефективного управління. *Економіка та суспільство* : Електронне наукове фахове видання. 2016. Вип. 2.

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

С. 780–783. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-2/9-articles-2/167-beridze-t-m> (дата звернення: 26.04.2016) (0,40 друк. арк.).

18. Берідзе Т. М. Статистичний аналіз показників економічної стійкості підприємств. *Торгівля і ринок України : Тематичний збірник наукових праць*. 2016. № 39–40. С. 98–105 (0,45 друк. арк.).

19. Берідзе Т. М., Бараник З. П. Моніторинг ефективності організаційно-економічного стану підприємств гірничого комплексу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : Збірник наукових праць. Серія: Економіка і менеджмент*. 2016. Вип. 16. С. 152–154 (0,45 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., проаналізовано ефективність дивізійної організаційної структури).

20. Берідзе Т. М., Бондаренко О. О. Особливості формування принципів і функцій стратегічного моніторингу в системі управління підприємством. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія : Економічні науки*. 2016. № 64. С. 5–12 (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., сформовано принципи стратегічного моніторингу).

21. Берідзе Т. М. Основні засади забезпечення організаційної ефективності економічного стану підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки : Електронне наукове фахове видання*. 2015. Вип. 6. С. 920–923. URL <http://global-national.in.ua/issue-6-2015/14-vipusk-6-lipen-2015-r/1159-beridze-t-m-osnovni-zasadi-zabezpechennya-organizatsijnoji-efektivnosti-ekonomichnogo-stanu-pidpriemstv> (дата звернення: 08.09.2015) (0,45 друк. арк.).

22. Берідзе Т. М., Бараник З. П. Засади формування статистичного моніторингу на підприємстві. *Глобальні та національні проблеми економіки : Електронне наукове фахове видання*. 2015. Вип. 7. С. 906–909. URL: <http://global-national.in.ua/issue-7-2015/15-vipusk-7-veresen-2015-r/1295-baranik-z-p-beridze-t-m-zasadi-formuvannya-statistichnogo-monitoringu-na-pidpriemstvi> (дата звернення: 15.10.2015) (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., визначено складові моніторингу на підприємстві).

23. *Берідзе Т. М. Передумови формування системи стратегічного управління підприємствами. *Прометей : регіональний збірник наукових праць з економіки*. 2014. № 2 (44). С. 149–151 (0,45 друк. арк.) (*Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща)*).

24. *Берідзе Т. М. Типологія підприємств у системі стратегічного управління. *Економічний аналіз : Збірник наукових праць*. 2014. Т. 16, № 2. С. 34–40 (0,50 друк. арк.) (*Міжнародна представленість та індексація журналу: WorldCat, Google Scholar (США), Windows Live Academic, ResearchBible (Японія), Open Academic Journals Index (США), CiteFactor (США)*).

25. Берідзе Т. М. Статистичні показники у системі стратегічного управління гірничорудним підприємством. *Глобальні та національні проблеми економіки : Електронне наукове видання*. 2014. Вип. 2. С. 1304–1308. URL: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/309-beridze-t-m-statistichni-pokazniki-u->

* Видання одночасно належить до міжнародних наукометричних баз.

[sistemi-strategichnogo-upravlinnya-girnichorudnim-pidpriemstvom](#) (дата звернення: 27.01.2015) (0,55 друк. арк.).

26. Берідзе Т. М. Формування моніторингу економічного стану підприємства як складової системи стратегічного управління. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 6, Ч. 2. С. 97–100 (0,50 друк. арк.).

27. Берідзе Т. М. Дослідження організаційно-економічних методів стратегічного управління підприємством. *Культура народів Причорномор'я: научний журнал*. 2013. № 256. С. 74–77 (0,50 друк. арк.).

28. Берідзе Т. М. Економічна інформація в структурі управління підприємством. *Вчені записки: Збірник наукових праць*. 2013. № 15. С. 154–159 (0,60 друк. арк.).

29. Берідзе Т. М. Системний підхід у визначенні економічного стану підприємств гірничорудного комплексу. *Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць*. 2013. № 9/1 (148). С. 107–110 (0,50 друк. арк.).

30. Берідзе Т. М. Корпоративні засади стратегічного управління гірничо-видобувними підприємствами. *Бізнес Інформ*. 2012. № 3 (410). С. 116–118 (0,50 друк. арк.).

31. Берідзе Т. М. Моніторинг у системі стратегічного управління підприємством. *Культура народів Причорномор'я: научний журнал*. 2012. № 234. С. 14–16 (0,50 друк. арк.).

32. Берідзе Т. М., Ткаліченко С. В. Моніторинг інвестиційної привабливості підприємства з використанням теорії нечітких множин. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал*. 2012. № 2 (173). С. 267–272 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,40 друк. арк., розроблено правила використання нечітких множин при проведенні моніторингу).

33. Берідзе Т. М., Бондаренко О. О. Дослідження економічного стану підприємств гірничорудного комплексу Криворізького регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал*. 2012. Вип. 10 (181). С. 31–35 (0,70 друк. арк., особистий внесок автора: 0,60 друк. арк., проаналізовано економічний стан підприємств гірничорудного комплексу Криворізького регіону).

34. Берідзе Т. М. Статистичні методи оцінки впливу чинників фінансової стійкості підприємства на фінансові ризики. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. 2011. Вип. 8. С. 80–85 (0,50 друк. арк.).

35. Берідзе Т. М. Формування економічного моніторингу фінансової стійкості підприємств Криворізького регіону. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля: науковий журнал*. 2011. № 2 (156), Ч. 1. С. 14–22 (0,70 друк. арк.).

36. Берідзе Т. М., Тищенко С. В., Мезенцева Н. М. Економічний моніторинг конкурентоспроможності підприємств регіону. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. 2010. Вип. 7. С. 236–242 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., проаналізовано рівень конкурентоспроможності підприємств регіону).

37. Берідзе Т. М., Шелевицький І. В., Бондаренко О. О. Проблеми інтерполяції при моделюванні умовної гетероскедастичності індикаторів фінансового ринку. *Бізнес Інформ*. 2010. Вип. 4 (1). С. 136–139. (0,50 друк. арк., особистий внесок автора 0,10 друк. арк., виконано загальний огляд досліджуваної проблеми).

1.3. Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав:

38. Beridze T., Lokhman N. Formation of innovation-investment strategy of the enterprise. *International Journal of New Economics, Public Administration and Law*. 2019. № 1 (3). P. 115–123 (0,60 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., проаналізовано підходи до формування інноваційно-інвестиційної стратегії) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Crossref (США), Index Copernicus (Польща)**).

39. Beridze T., Lokhman N., Pasichnyk N. Monitoring the efficiency of use of enterprise resources hjtential. *Innovative economics and management*. 2019. Vol. VI, № 3. P. 26–35 (0,70 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., сформовано інтегровану оцінку щодо фінансово-економічної діяльності підприємства).

40. Берідзе Т. М., Лохман Н. В. Аналіз інвестиційної стратегічної поведінки підприємства. *Virtus : Scientific Journal*. 2017. Issue # 16, September. P. 189–191 (0,45 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., проаналізовано і визначено сутність стратегічної поведінки підприємства) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Scientific Indexing Services (США), CiteFactor (США), International Innovative Journal Impact Factor (IIJIF)**).

41. Берідзе Т. М., Лохман Н. В. Програма діяльності КМУ – як основа національної безпеки країни. *Perspectives of research and development : Collection of scientific articles*. 2017. P. 16–20 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., сформовані та проаналізовані індикатори безпеки).

42. Берідзе Т. М., Лохман Н. В. Формування управлінської моделі стратегічного розвитку підприємства на засадах статистичного моніторингу. *Sciences of Europe*. 2017. Vol. 1, No 17 (17). P. 7–11 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,35 друк. арк., виконано формування управлінської моделі моніторингу) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: The General Impact Factor (GIF) (Індія), International Scientific Indexing (ISI), LinkedIn SlideShare, Issuu (США), Calaméo (Франція)**).

2. Статті у інших виданнях України та опубліковані праці апробаційного характеру

43. Берідзе Т. М. Засади побудови інформаційних систем аналітичної підтримки управлінських рішень. *Економіка і фінанси : науковий журнал*. 2017. № 2. С. 4–9 (0,43 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща), ULRICHSWEB Global Serials Directory**).

44. Берідзе Т. М., Лохман Н. В. Управління підприємством на засадах теорії виробничих систем. *Міжнародний науковий журнал “Інтернаука”*. 2017.

№ 11 (33). С. 56–59 (0,43 друк. арк., особистий внесок автора: 0,30 друк. арк., досліджено практику застосування принципів теорії виробничих систем) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Open Academic Journals Index (США), ResearchBible (Японія), Scientific Indexing Services (США), Turkish Education Index (Турція), Electronic Journals Library (Німеччина), Staats- und Universitätsbibliothek Hamburg Carl von Ossietzky, RePEc, InfoBase Index (Індія), International Institute of Organized Research, CiteFactor (США), Open J-Gate, Cosmos Impact Factor (Німеччина).**)

45. Берідзе Т. М. Економічний аналіз в системі стратегічного управління підприємствами гірничорудного комплексу. *Прометей : регіональний збірник наукових праць з економіки*. 2016. № 1 (47). С. 88–92 (0,40 друк. арк.) (**Міжнародна представленість та індексація журналу: Index Copernicus (Польща).**)

46. Берідзе Т. М., Бараник З. П. Удосконалення концептуальних положень статистичного моніторингу в системі стратегічного управління підприємством. *Прикладна статистика: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць*. 2016. Вип. 18–19. С. 5–10 (0,55 друк. арк., особистий внесок автора: 0,25 друк. арк., означено особливості статистичного моніторингу в системі стратегічного управління).

47. Берідзе Т. М. Особливості використання економічної інформації в управлінні гірничорудним підприємством. *Удосконалення економічних механізмів управління сучасними системами підприємств, корпорацій, галузей, регіонів, країн : монографія / ред. Ю. З. Драчук, В. Я. Швець*. Дніпропетровськ : Державний ВНЗ “НГУ”, 2014. С. 7–14 (0,75 друк. арк.).

48. Берідзе Т. М. Синергетичний підхід до обґрунтування стратегічного розвитку підприємства в умовах кризи. *Комп’ютерне моделювання та інформаційні технології в науці, економіці та освіті : збірник наукових праць*. 2008. С. 13–14 (0,15 друк. арк.).

49. Берідзе Т.М., Тофан Є. І. Стратегічна роль інформаційних систем у бізнес-процесах. *Комп’ютерне моделювання та інформаційні технології в науці, економіці та освіті : збірник наукових праць*. 2005. С. 27–28 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,15 друк. арк., здійснено аналіз структури кредитного портфелю).

50. Beridze T., Lokhman N., Mezenzeva N. Analises of cash flow management information systems. *Knowledge management, economics and law : Proceedings of the 1st International Scientific Conference (Batumi, Georgia, December 5–6, 2019)*. Batumi, Georgia : Publishing House “Kalmosani”, 2019. P. 48–51 (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., проведено аналіз та узагальнено висновки щодо інформаційних систем).

51. Бараник З. П., Берідзе Т. М. Гармонізація результатів моделювання виробничих систем підприємств України. *Розвиток бізнес-аналітики, обліку та оподаткування в умовах глобалізації, загострення енергетичних проблем : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 11–12 квіт. 2019 р.)*. Дніпро : ДНУ ім. О. Гончара, 2019. С. 151–153 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,15 друк. арк., узагальнено результати моделювання).

52. Берідзе Т. М. Синергетична парадигма моделювання моніторингу виробничих систем. *Соціально-економічні проблеми сучасності : матеріали*

II Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Маріуполь, 15 черв. 2018 р.). Маріуполь : Донецький державний університет управління, 2018. С. 15–19. URL: <https://dsum.edu.ua/storage/documents/konf/Materialy-Vseukrainskoi-Internet-konferentsii-Sotsialno-ekonomichni-problemy-suchasnosti.-Mariupol-15.06.2018.pdf> (дата звернення: 15.06.2018) (0,10 друк. арк.).

53. Берідзе Т. М. Забезпечення управління підприємством з позиції теорії виробничих систем. *Сучасний політичний стан в Україні та розвиток статистики й обліку в умовах глобалізації, загострення енергетичних проблем* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 16–17 квіт. 2018 р.). Дніпро : Ліра, 2018. С. 158–159 (0,10 друк. арк.).

54. Берідзе Т. М., Бараник З. П. Статистичний аналіз структурної трансформації показників ефективності підприємств гірничодобувної галузі. *Порівняльні статистичні дослідження розвитку соціально-економічних систем* : матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики (Київ, 5 груд. 2017 р.). Київ : Інформаційно-аналітична агенція, 2017. С. 248–252 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., визначено трансформаційні показники ефективності підприємств гірничодобувної галузі).

55. Берідзе Т. М., Лохман Н. В., Пасічник Н. В. Мотиваційні механізми інноваційної інфраструктури: сутність, наслідки. *Anti-Crisis Management: State, Region, Enterprise* : Conference Proceedings International Scientific Conference (Le Mans, France, November 17th 2017). Le Mans, France : Baltija Publishing, 2017. Part II. P. 1–3 (0,40 друк. арк., особистий внесок автора: 0,20 друк. арк., проведено дослідження сутності механізму інноваційної інфраструктури).

56. Берідзе Т. М. Статистичний моніторинг в економічній політиці підприємства. *Виїзний науково-практичний семінар : збірник матеріалів* (Ірпінь, 6–15 жовт. 2017 р.) та *Трансформація фінансових ринків в умовах глобальної нестабільності: реалії сьогодення та погляд у майбутнє* : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Ірпінь, 30 жовт. 2017 р.). Ірпінь : Університет ДФС України, 2017. С. 73–76. URL: <http://ir.nusta.edu.ua/jspui/handle/doc/1731> (дата звернення: 15.11.2017) (0,20 друк. арк.).

57. Берідзе Т. М., Лохман Н. В. Визначення сталого розвитку підприємств гірничодобувної галузі України на засадах статистичного моніторингу. *Topical Problems of Modern Science and Possible Solutions* : Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference (Dubai, UAE, September 30 2017). Dubai, UAE : ROSTranse Trade F Z C company – Ajman – United Arab Emirates, 2017. № 10(26), Vol. 2, October. P. 28–31 (0,50 друк. арк., особистий внесок автора: 0,35 друк. арк., визначено статистичні показники сталого розвитку, сформовано узагальнюючий індикатор).

58. Берідзе Т. М. Засади теорії виробничих систем в управлінні підприємством. *Стратегічні імперативи розвитку туризму та економіки в умовах глобалізації* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 30–31 берез. 2017 р.). Запоріжжя : Просвіта, 2017. Т. 2. С. 41–43 (0,20 друк. арк.).

59. Берідзе Т. М. Кластерний аналіз підприємств гірничорудного комплексу. *Сучасні соціально-економічні системи: тенденції розвитку:*

матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 12–14 трав. 2016 р.). Кривий Ріг : КФ ЗНУ, 2016. С. 15–18. (0,20 друк. арк.).

60. Берідзе Т. М., Проценко Д. Г., Коновалова К. В. Аналіз показників ризику в залежності від організаційної структури компаній. *Пошук ефективних механізмів промислового розвитку в контексті сучасної економічної теорії* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24–25 квіт. 2015 р.). Київ : КНЕУ, 2015. Ч. 2. С. 104–105 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., визначено механізм промислового розвитку).

61. Берідзе Т. М. Забезпечення стійкості виробничої системи гірничорудного комплексу. *Соціально-економічний розвиток країн: досвід та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 30–31 листоп. 2014 р.). Львів : ЛЕФ, 2014. Ч. II. С. 129–131 (0,15 друк. арк.).

62. Берідзе Т. М., Лебедько О. К. Місце і роль статистичного моніторингу в системі стратегічного управління підприємством. *Ефективна економіка та менеджмент: теорія і практика* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 14–15 листоп. 2014 р.). Дніпропетровськ : Ліра, 2014. С. 167–170 (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., сформовано підходи щодо визначення місця і ролі моніторингу в системі стратегічного управління).

63. Берідзе Т. М. Статистичний моніторинг в системі стратегічного управління підприємством. *Економіка, управління, фінанси: теорія і практика* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 17–18 жовт. 2014 р.). Ужгород : Видавничий дім “Гельветика”, 2014. С. 132–134 (0,20 друк. арк.).

64. Beridze T. Economic monitoring system in strategic management now. *The role of statistics in the modern economy model development* : 20th Ukrainian-polish-slovak scientific seminar (Київ, 5–7 листоп. 2013 р.). Київ : КНЕУ, 2013. Р. 20–21 (0,20 друк. арк.).

65. Берідзе Т. М. Моделювання руху економічної інформації. *Сучасні тенденції розвитку методології в статистиці, обліку та аналізі економічних процесів* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 26–27 квіт. 2013 р.). Дніпропетровськ : ЛІРА, 2013. Т. 1. С. 11–13 (0,20 друк. арк.).

66. Берідзе Т. М. Системний моніторинг як основа ефективного управління підприємством. *Методологічні засади статистичного дослідження економіки України в умовах реалізації стратегії інноваційного розвитку* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 21 верес. 2012 р.). Київ : КНЕУ, 2012. С. 12–14 (0,20 друк. арк.).

67. Берідзе Т. М. Моделювання економічного стану підприємства. *Розвиток бухгалтерського обліку, контролю та аналізу у сучасних концепціях управління* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Судак, 1–3 черв. 2012 р.). Сімферополь : “ДІАЙП”, 2012. С. 20–22 (0,20 друк. арк.).

68. Берідзе Т. М. Системні властивості стратегічного управління гірничовидобувними підприємствами. *Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 9–10 квіт. 2012 р.). Харків : ВД “ІНЖЕК”, 2012. С. 131–132 (0,15 друк. арк.).

69. Берідзе Т. М. Передумови застосування сплайн-технологій в економічних дослідженнях. *Соціально-економічний розвиток України та її регіонів: проблеми науки та практики* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.

(Харків, 19–20 трав. 2011 р.). Харків : ФОП Александрова К. М.; ВД “ІНЖЕК”, 2011. С. 240–242 (0,20 друк. арк.).

70. Берідзе Т. М. Формирование принципов построения системы экономического мониторинга предприятия. *Сучасні соціально-економічні системи: тенденції розвитку* : матеріали І Міжнар. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 12–14 трав. 2011 р.). Кривий Ріг : КЕІ КНЕУ, 2011. С. 3–4 (0,20 друк. арк.).

71. Берідзе Т. М. Побудова функціональної моделі управління за методологією SADT. *Сучасні проблеми моделювання соціально-економічних систем* : матеріали ІІІ Міжн. наук.-практ. конф. (Харків, 7–9 квіт. 2011 р.). Харків : ВД “ІНЖЕК”, 2011. С. 128–130 (0,20 друк. арк.).

72. Берідзе Т. М., Лисенко В. О. Дискримінантний аналіз конкурентоспроможності підприємств регіону. *Система державної статистики в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи* : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди Дня працівників статистики (Київ, 6 груд. 2010 р.). Київ : НАСОА, 2010. С. 89–90 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., визначено алгоритм дискримінантного аналізу).

73. Берідзе Т. М., Шевелицький І. В., Бондаренко О. О. Моделювання волатильності за допомогою сплайн-функцій з урахуванням ефектів GARCH. *Проблеми економічної кібернетики* : матеріали XIV Всеукр. наук.-метод. конф. (Харків, 8–9 жовт. 2009 р.). Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2009. С. 144–145 (0,20 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., сформовано та узагальнено висновки).

74. Берідзе Т. М., Подвінська С. А. Моделювання топології складних фінансово-економічних систем. *Проблеми трансформаційної економіки* : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 24–25 квіт. 2009 р.). Кривий Ріг : КФ ДВНЗ “ЗНУ”, 2009. С. 68–70 (0,15 друк. арк., особистий внесок автора: 0,10 друк. арк., визначено ознаки класифікації складних фінансово-економічних систем).

75. Берідзе Т. М. Засади формування ідемпотентної математики. *Проблеми трансформаційної економіки* : матеріали І Всеукр. наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 22–23 квіт. 2008 р.). Кривий Ріг : КФ ДВНЗ “ЗНУ”, 2008. С. 76–78 (0,15 друк. арк.).

3. Навчальні посібники

76. Берідзе Т. М., Кононенко В. В., Сінчук І. О., Астаф’єв О. Ю., Пирх Д. О., Караманіц Ф. І. Функціональне моделювання економічного стану підприємств : навч. посіб. / ред. О. М. Сінчук. Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2013. 108 с. (6,20 друк. арк., особистий внесок автора: 2,00 друк. арк., розроблено розділ 1. “Загальнотеоретичні основи моделювання аналізу й реінжинірингу бізнес-процесів у сучасній організації”).

77. Берідзе Т. М., Сінчук О. М., Ляшенко В. П., Тищенко С. В., Набок Т. А., Ткаліченко С. В. Інтегральне числення : навч. посіб. Кременчук : Кременчуцький державний університет імені Михайла Остроградського, 2010. 174 с. (11,00 друк. арк., особистий внесок автора: 3,00 друк. арк., сформовано підрозділ 3.6 “Формула Гріна”, підрозділ 3.7 “Інтеграл по поверхні”).

78. Берідзе Т. М., Кононенко В. В., Рябушенко Н. В., Сінчук О. М. Моделювання системних характеристик в економіці : навч. посіб. Кременчук :

ПП Щербатих О. В., 2009. 212 с. (12,20 друк. арк., особистий внесок автора: 4,30 друк. арк., сформовано Главу 1. “Основні положення загальної теорії систем”).

79. Берідзе Т. М., Нечаєв В. П., Кононенко В. В., Рябушенко Н. М., Брадул О. М. Теорія планування експерименту: навч. посіб. / ред. В. М. Вдовиченко. Київ: Кондор, 2005. 232 с. (12,18 друк. арк., особистий внесок автора: 3,50 друк. арк., розроблено Розділ 12 “Центрально-композиційні плани Бокса” та Розділ 15 “Методи симплекс-планування”).

80. Екометрика: навч. посіб. для самостійної роботи студентів / відп. Г. Д. Потопа; уклад.: Т. М. Берідзе, В. В. Кононенко, О. В. Князева. Запоріжжя: НКЦ ЗДУ в м. Кривий Ріг, 2004. 111 с. (6,90 друк. арк., особистий внесок автора: 2,70 друк. арк., розроблено розділ 2. “Аналіз випадкової величини” та розділ 3 “Аналіз статистичної залежності”).

АНОТАЦІЯ

Берідзе Т.М. Моніторинг діяльності підприємства в системі стратегічного управління. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Криворізький факультет Запорізького національного університету Міністерства освіти і науки України, Кривий Ріг; Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України, Запоріжжя, 2020.

Дисертація присвячена розробленню методологічних засад моніторингу діяльності підприємства та рекомендацій щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення стратегічного управління з метою прийняття та реалізації ефективних управлінських рішень.

Побудовано концептуальну модель системи моніторингу діяльності підприємства для забезпечення дієвого стратегічного управління. Розроблено методологію оцінювання якості, раціональності, дієвості економічної стратегії підприємств з урахуванням механізму реалізації моніторингу в системі стратегічного управління.

Запроваджено вартісно-цільовий підхід до формування системи моніторингу діяльності підприємств. Розроблено методику організації руху економічної інформації на підприємствах гірничодобувної промисловості Криворізького регіону на основі функціональної моделі.

Запропоновано методологічний підхід до перспективного прогнозування конкурентоспроможності на засадах екстраполяції та використання ідентифікації дискретних часових рядів.

Удосконалено понятійний апарат моніторингу діяльності підприємства. Обґрунтовано методичні підходи до формування суб'єктивно-активного моніторингу щодо оцінювання стану підприємства, удосконалено методологічний підхід до економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств. Удосконалено систему економіко-аналітичних показників оцінювання діяльності підприємства.

Розвинуто систему формування моніторингу, що є інформаційно-аналітичною складовою стратегічного управління. Розвинуто методи

економіко-статистичного аналізу діяльності підприємств, які запропоновано як складові важелів управління.

Розширено методологічний підхід до оцінювання організаційної структури управління з позиції системності. Розширено систему заходів забезпечення стратегічного управління розвитком гірничорудних підприємств.

Ключові слова: методологія моніторингу, концептуальні засади, стратегічне управління, виробнича система, інформаційно-аналітичне забезпечення, конкурентний статус, підприємство, управлінська модель, управлінське рішення, стратегічне управління.

АННОТАЦИЯ

Беридзе Т.М. Мониторинг деятельности предприятия в системе стратегического управления. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Криворожский факультет Запорожского национального университета Министерства образования и науки Украины, Кривой Рог; Запорожский национальный университет Министерства образования и науки Украины, Запорожье, 2020.

Диссертационная работа посвящена разработке методологических основ мониторинга деятельности предприятия и рекомендаций по совершенствованию информационно-аналитического обеспечения стратегического управления с целью принятия и реализации эффективных управленческих решений.

Разработана концептуальная модель системы мониторинга деятельности предприятия для обеспечения действенного стратегического управления. Разработана методология оценки качества, рациональности, эффективности экономической стратегии предприятий с учётом механизма реализации мониторинга в системе стратегического управления.

Разработан ценностно-целевой подход к формированию системы мониторинга деятельности предприятий. Разработана методика организации перемещения экономической информации на предприятиях горнодобывающей промышленности Криворожского региона на основе функциональной модели.

Разработан методологический подход к перспективному прогнозированию конкурентоспособности на основе экстраполяции и использования идентификации дискретных временных рядов.

Усовершенствован понятийный аппарат мониторинга деятельности предприятия. Обоснованы методические подходы к формированию субъективно-активного мониторинга по оценке состояния предприятия, усовершенствован методологический подход к экономико-статистическому анализу деятельности предприятий. Усовершенствована система экономико-аналитических показателей оценки деятельности предприятия.

Расширена система формирования мониторинга, которая является информационно-аналитической составляющей стратегического управления. Развита методы экономико-статистического анализа деятельности предприятий, как рычаги управления.

Расширен методологический подход к оценке организационной структуры управления с позиции системности. Расширена система мер обеспечения стратегического управления развитием горнорудных предприятий.

Ключевые слова: методология мониторинга, концептуальные основы, стратегическое управление, производственная система, информационно-аналитическое обеспечение, конкурентный статус, предприятие, управленческая модель, управленческое решение, стратегическое управление.

ANNOTATION

Beridze T.M. Monitoring the activities of the enterprise in the strategic management system. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

The thesis submitted for the Doctor's degree in Economic Sciences, specialty 08.00.04 – Economics and Enterprise Management (by types of economic activity). – Kryvyi Rih Faculty of Zaporizhzhia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kryvyi Rih; Zaporizhzhia National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zaporizhzhia, 2020.

The dissertation is devoted to development of methodological bases of monitoring of activity of the enterprise and recommendations on improvement of information and analytical maintenance of strategic management for the purpose of acceptance and realization of effective administrative decisions.

The conceptual apparatus of monitoring the activity of the enterprise in the system of strategic management has been improved. The author's approach to determining the monitoring of the enterprise in the system of strategic management as a process of continuous monitoring of key elements of the economic policy of the enterprise, registration of changes in the state of observation, evaluation of intermediate results and achievements to identify problems and deviations from planned tasks to monitor implementation economic strategy and effective management decisions in the system of strategic management of the enterprise.

The methodological bases of the theory of production systems concerning definition of needs of users and the order of providing them with the necessary information of a course of administrative decisions have received further development. It is proposed to use the methods of economic-analytical analysis in the structure of functional, process and system approaches as a component of management tools to develop strategy.

A method of organizing the movement of economic information on the basis of a functional model is proposed. Component methods take into account: features of the information-analytical system of the industrial enterprise; determine the relationship of internal and external information flows; formation and analysis of a functional model for the movement of economic information to ensure the efficiency and effectiveness of management decisions.

The concepts of monitoring the activity of the enterprise in the system of strategic management and economic diagnostics are investigated. It was found that economic diagnostics is more active in making management decisions and at the same time uses monitoring methods and results. The appropriate tools for economic diagnostics and monitoring of the enterprise in the system of strategic management are balanced.

A cost-targeted approach to the formation of a system for monitoring the activities of enterprises has been introduced. The value of localization coefficients for

mining enterprises was determined, which allowed ranking according to the level of their effective functioning.

The methodological bases of the analysis of efficiency of a social and economic condition of the mining enterprises are improved. The structural transformation of the profitability of the mining industry in the distribution by enterprises is analyzed. The factor analysis of absolute and relative changes of profitability of production of the mining enterprises is carried out and the basic factors of influence are defined.

A systematic analysis of the effectiveness of socio-economic development of industrial enterprises, which gives grounds to justify a system of balanced economic and analytical indicators: financial; market; organizational; production; technical and technological; investment; ecological.

Modern methodological approaches to economic and analytical evaluation of the effectiveness of the organizational structure of the enterprise as a component of the process of making rational management decisions have been further developed.

The main stages of assessment of strategic development on the basis of monitoring the activities of the enterprise are formed. The model of monitoring of activity of the enterprise in system of strategic management is constructed. The basis of the model is a meaningful interpretation of the ratios of the growth rates of technical and economic indicators, which to some extent meet certain criteria of success. The analysis of the simulation results provided an opportunity to assess the economic policy of industrial enterprises in accordance with the established strategic indicators of development.

The methods of economic and statistical analysis of enterprises, which are proposed as components of management levers (functional, process, system approaches) in the development of strategy based on the results of monitoring are summarized.

The system of formation of monitoring of enterprise activity, which is an information-analytical component of strategic management, has been expanded. The system of measures to ensure economic and analytical evaluation of the results of the implementation of the strategy for the development of mining enterprises has been improved.

A methodological approach to the long-term forecasting of competitiveness on the basis of extrapolation and the use of discrete time series identification is proposed. The application of the extrapolation method allowed to determine the predicted values of the factors influencing the competitive position of the enterprise and to obtain the identification of discrete time series on the basis of monitoring the enterprise in order to make effective strategic management decisions.

The methodology and tools of monitoring the activity of the enterprise in the system of strategic management developed in the dissertation work provide wide opportunities and open space for combining conceptual, economic-analytical, information support of the enterprise activity with the functions of strategic management.

Key words: monitoring methodology, conceptual framework, strategic management, production system, information and analytical support, competitive status, company, managerial model, management decision, strategic management.

БЕРІДЗЕ ТЕТЯНА МИХАЙЛІВНА

**МОНІТОРИНГ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ
СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ**

Спеціальність 08.00.04 – економіка та управління
підприємствами (за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Підписано до друку 21.08.2020. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Times.
Обл.-вид. арк. 2,0. Умовн. друк. арк. 1,9.
Тираж 120 прим. Зам. № 238.

Запорізький національний університет

69600, м. Запоріжжя, МСП-41
вул. Жуковського, 66
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2952 від 30.08.2007